

1 Ορολογία και Λεξικογραφία: Δύο θεματικά πεδία με συμπληρωματικούς στόχους, αλλά με εννοιολογικές και μεθοδολογικές διαφορές – Σημεία σύγκλισης και προτάσεις περαιτέρω εναρμόνισης

Νομική Κουτσουμπάρη, Χριστίνα Σδούκου, Κώστας Βαλεοντής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα σύγκρισης των θεματικών πεδίων της Ορολογίας και της Λεξικογραφίας, από θεωρητική, μεθοδολογική και πρακτική σκοπιά. Τα δύο θεματικά πεδία μελετήθηκαν παράλληλα, ως προς τις βασικές έννοιες και τους όρους και ορισμούς με τους οποίους οι έννοιες αυτές κατασημαίνονται και περιγράφονται, ως προς τις αρχές και μεθόδους που εφαρμόζονται και ως προς τα αποτελέσματα και προϊόντα που παράγονται στο καθένα από αυτά.

Πραγματοποιήθηκε συγκριτική εξέταση των θεμελιωδών έννοιων των δύο πεδίων, για την άμεση αντιπαραβολή των οποίων κατασκευάστηκε και μελετήθηκε εκτεταμένος ειδικός πίνακας με αξιολόγηση, κάθε φορά, της σχέσης των υπό σύγκριση εννοιών και συναγωγή εάν αυτές ταυτίζονται, είναι περίπου ίδιες ή διαφέρουν εντελώς. Προέκυψαν έτσι σημεία στα οποία τα δύο θεματικά πεδία συγκλίνουν και άλλα στα οποία αποκλίνουν εννοιολογικά και μεθοδολογικά. Στο τέλος, διατυπώνονται προτάσεις για την διεύρυνση των κοινών τομέων των δύο θεματικών πεδίων με την επίτευξη πληρέστερης εναρμόνισης των εννοιών και μεθόδων τους, με σκοπό τη βελτίωση της απεικόνισης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας που παρέχουν τα δύο πεδία.

Terminology and Lexicography: Two subject fields with complementary objectives, but with conceptual and methodological differences – Convergence points and proposals for further harmonization

Nomiki Koutsoubari, Christina Sdoukou, Kostas Valeontis

SUMMARY

In this paper the subject fields of Terminology and Lexicography have been studied and compared from theoretical, methodological and practical aspect. The two fields have been examined separately, with respect to the basic concepts, terms and definitions used, with respect to the principles and methods applied, and with respect to the results and products produced in each of them.

In Lexicography, the methodology of construction of dictionaries was specifically examined, as well as special matters such as: which lexical characteristics are described, which words are chosen, how information is presented, which is the basic structure of the lexicographic entry, the definition, the relations of synonymy, homonymy and polysemy, the lexical and grammatical meaning, the linguistic idioms and loans, the use of the computers and the basic methodology of the electronic text corpora.

Examination of the Terminology science was carried out, concerning the international standardized

definitions of the basic concepts currently in force, the principles and methods applied and, more detailed, the principles of term formation (transparency, consistency, appropriateness, linguistic economy, derivability and compoundability, linguistic correctness, preference for native language) as well as the term formation mechanisms (creation of new forms, use of existing forms, translingual borrowing, the Analogue Rule of naming).

For direct comparison of the two subject fields a large special table has been constructed to examine the concepts of both fields in juxtaposition, and conclude whether they are identical, nearly identical or quite different. Thus points were identified where the two fields converge and other points where the two fields diverge conceptually and/or methodologically. Finally, several proposals are made for an expansion of the common areas of the two fields by attaining a better harmonization of their concepts and methods with the purpose of improving the depiction of reality through language that both fields provide.

1 Η Λεξικογραφία

Ο καθημερινός μας λόγος, προφορικός και γραπτός διέπεται από τη χρήση **λέξεων**. Η **λέξη** προέρχεται από το ρήμα **λέγω** και παρατηρούμε στην εξέλιξή της, σταδιακή στένωση της σημασίας από την ομιλία και τον «**λόγο**» συνολικά σε ορισμένο τεμάχιο του λόγου. Αξιοσημείωτα είναι τα παράγωγα και τα σύνθετα του όρου **λέξη**. Στα μεταγενέστερα χρόνια **λεξικόν**, ονομάστηκε το βιβλίο που δίνει τις σημασίες των λέξεων (από τη φράση *λεξικόν βιβλίον*).

Σήμερα, η δραστηριότητα της επιστήμης της Λεξικογραφίας έγκειται στην *παρατήρηση*, τη *συλλογή*, την *επιλογή*, την *ανάλυση* και την *περιγραφή* σε ένα λεξικό, ενός αριθμού λεξικολογικών αντικειμένων που ανήκουν σε μία ή περισσότερες γλώσσες. Ακόμη πιο απλά, η Λεξικογραφία είναι η επιστήμη για την *κατασκευή λεξικών*. Θεωρείται επίσης σημαντική για την περιγραφική και εφαρμοσμένη γλωσσολογία.

Τα πρώτα λεξικογραφικά ντοκουμέντα αποτελούνται από λέξεις (γύρω στις 1400) των Σουμέριων και των Ακάδιων πάνω σε πήλινες πλάκες 4.700 χρόνια πριν, οι οποίες οργανώνονται με βάση τη θεματική τους ή το σύμβολο τους στη σφηνοειδή γραφή. Η πρακτική της σύνθεσης τέτοιων λέξεων συνεχίστηκε και κατά τη διάρκεια της Αρχαιότητας και του Μεσαίωνα. Το παλαιότερο τεκμήριο στη σύγχρονη ιστορία τοποθετείται στη Γερμανία, γραμμένο γύρω στο 765 με τίτλο *Abrogans* που περιείχε μερικές Λατινικές λέξεις με τις επεξηγήσεις τους στη Γερμανική γλώσσα. Συχνά αυτά τα γλωσσάρια δεν είχαν ως στόχο την απόδοση ενός εμπεριστατωμένου λεξικού, απλά συγκέντρωναν έναν αριθμό λέξεων που θεωρητικά ήταν δύσκολες και τις επεξηγούσαν χρησιμοποιώντας πιο γνωστές

λέξεις της ίδιας γλώσσας ή μεταφράζοντάς τες. Οι λέξεις συντάσσονταν αλφαβητικά, άλλοτε θεματικά και άλλοτε αυθαιρέτως. Υπήρξαν βέβαια και πιο συστηματικές προσεγγίσεις όπως το *Catholicon*¹, ένα κράμα εγκυκλοπαίδειας και λεξικού, αποτελούμενο από 1250 σελίδες όπου ήταν η πρώτη τυπωμένη λεξικολογική δουλειά στην Ευρώπη και συγκεκριμένα στο Μάιντς της Γερμανίας το 1460 (Andreas Venzke, 2000 [1]).

Μετά την ανακάλυψη της τυπογραφίας από τον Γουτεμβέργιο, μέχρι το 1500 πάρα πολλά συγγράμματα είχαν τυπωθεί, προσφέροντας έτσι ένα σταθερό έδαφος για συστηματικά λεξικά εγχειρίδια στα Λατινικά και στα Ελληνικά, όπως του Αμβρόσιου Καλεπίνο, το *Dictionarium* το 1502 και ακολούθησαν συντόμως δύο αριστουργήματα του Robert Etienne το *Dictionarium seu Latinae Linguae Thesaurus* (Παρίσι 1531) και του Henri Etienne το *Thesaurus Linguae* (Παρίσι 1572). Ο μεγάλος όγκος λεξικογραφικής δουλειάς πραγματοποιείται είτε από επιχειρηματίες εκδότες, είτε από μεμονωμένα άτομα όπως ο Samuel Johnson, ο οποίος επιβοηθούμενος από έξι ανθρώπους, σε λιγότερο από οκτώ χρόνια, συνέταξε το 1755 στο Λονδίνο το *Dictionary of the English Language*, που αποτέλεσε και την πρώτη επιστημονική περιγραφή του αγγλικού λεξιλογίου. Η ανάπτυξη της ιστορικής και συγκριτικής γλωσσολογίας στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, έδωσε μία τεράστια ώθηση στη γραμματική και λεξική γνώση. Το πρώτο λεξικό που προσπάθησε να καλύψει μία τέτοιου είδους γνώση ήταν το *Deutsches Wörterbuch* (Γερμανικό Λεξικό) από τον Jacob Grimm και τον αδερφό του Wilhelm Grimm. Η δουλειά των Grimm ενέπνευσε μεγάλο αριθμό παρόμοιων επιχειρήσεων με αξιοσημείωτο το *New English Dictionary on a Historical Basis* το οποίο αναφέρεται ως *Oxford English Dictionary* (OED) έχοντας ως πρωτεργάτη τον φιλόλογο και κληρικό Richard Trench το 1857. Η πρώτη δέσμη εμφανίστηκε στην αγορά με κύριο εκδότη τον James Murray το 1882· η εργασία ολοκληρώθηκε το 1928, 13 χρόνια μετά τον θάνατο του Murray. Ο Dr. Johnson στο εισαγωγικό σημείωμα αναφέρει μεταξύ άλλων πως κάθε συγγραφέας μπορεί να επιδιώκει τον έπαινο, ενώ ο λεξικογράφος μπορεί μόνο να ελπίζει στην αποφυγή επαναπροσέγγισης.

Η Λεξικογραφία ασχολείται με την ερμηνεία και τη χρήση των λέξεων, προσπαθώντας να ερμηνεύσει την ομοιότητα ανάμεσα σε διάφορες λέξεις, σε ερμηνείες λέξεων, σε συσχετίσεις λέξεων αλλά και συσχετίσεις ανάμεσα σε λέξεις διαφορετικών ιδιωμάτων και διαλέκτων. Βοηθά επίσης στην κατασκευή των λεξικών αλλά και στην ανάλυση της περιγραφικής και εφαρμοσμένης γλωσσολογίας. Για την εφαρμοσμένη γλωσσολογία, οι λεξικογραφικές

¹ Το *Catholicon* είναι ένα λεξικό της Λατινικής, το οποίο ολοκληρώθηκε το 1286 από τον Johannes Balbus και παρουσιάστηκε στο τέλος του Μεσαίωνα για την "σωστή" επεξήγηση της Βίβλου.

μελέτες παρέχουν μια σημαντική πηγή πληροφοριών. Για παράδειγμα, εκεί όπου οι παραδοσιακές προσεγγίσεις της γλωσσολογίας μπορεί να δείξουν μία ομάδα από συνώνυμες λέξεις, η λεξικογραφική έρευνα, που χρησιμοποιεί σώματα κειμένων, δείχνει πώς οι λέξεις χρησιμοποιούνται με διαφορετικούς τρόπους και είναι κατάλληλες για χρήση σε διαφορετικά περιβάλλοντα (Zernic, 1991 [3]). Για να πραγματοποιηθεί τα θέματα αυτά η λεξιλογική έρευνα χρησιμοποιεί τις παρακάτω έννοιες, οι οποίες και εντάσσονται στην επιστήμη της Λεξικογραφίας: «αντικείμενο αναφοράς, αναφορά», «χαρακτηριστικό», «έννοια», «ορισμός», «σημασία, νόημα», «σημείο, γλωσσικό σημείο», «όρος», «απλή λέξη», «σύνθετη λέξη, σύνθετο», «όνομα», «σύμβολο», «λέξη», «φώνημα», «σημαίνον», «σημαινόμενο», «συνωνυμία», «ομωνυμία», «πολυσημία», «λήμμα», «σχέση», «παραγωγή», «σύνθεση», «συνθετικό». Οι ορισμοί των παραπάνω εννοιών, που μελετήθηκαν, είναι από τις πηγές: DC², ΛΝΕΓ³ και ΛΚΝ⁴.

Πόσες λέξεις περιλαμβάνονται

Δεν είναι δυνατόν, να καλυφθεί όλο το πλήθος των λέξεων μιας γλώσσας από ένα λεξικό. Μεγάλα λεξικά περιέχουν μέχρι και 300.000 λήμματα και επειδή οι ιδιωματικές εκφράσεις τοποθετούνται συνήθως κάτω από τα κυρίως λήμματά τους, περιέχουν πολύ περισσότερες λεξικές μονάδες που ίσως ξεπερνούν το 1 εκατομμύριο. Αλλά ούτε και σε αυτήν την περίπτωση δεν είναι εξαντλητικά. Για παράδειγμα, στο *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, το σύνολο των λεξιλογικών αναφορών ξεπερνά τις 150.000, συνυπολογιζόμενων των λέξεων που βρίσκονται στη γραμματική, στα σχόλια και στους πίνακες των λέξεων. Επίσης, η δεύτερη έκδοση του *Deutsches Wörterbuch*, του μεγαλύτερου λεξικού στη Γερμανία, καλύπτει λιγότερο από το 25% των λεξικών μονάδων.

Ποιες λεξικές ιδιότητες περιγράφονται

Από τη στιγμή που ένα λεξικό είναι ένα βιβλίο που τυπώνεται, οι γραφηματικές ιδιότητες μιας μονάδας δίνονται αυτόματα. Από τις βασικές ιδιότητες, το ερμηνευμα της λέξης θεωρείται παραδοσιακά η πιο σημαντική. Πληροφορίες σχετικά με φωνολογικές ιδιότητες ήταν σπάνιες μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα και οι γραμματικές πληροφορίες ήταν πολύ περιορισμένες σε μη θεματικά λεξικά. Φυσικά υπάρχουν λεξικά που αναφέρονται συγκεκριμένα σε αυτές τις ιδιότητες.

² **DC**: *David Crystal* (Λεξικό γλωσσολογίας και φωνητικής, 2000 [4]).

³ **ΛΝΕΓ**: Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Γ. Μπαμπινιώτη, 1998 [5].

⁴ **ΛΚΝ**: Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, *Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (ΙΝΣ)*, 1998 [6].

Πώς επιλέγονται οι λέξεις

Βασικό κριτήριο για τον καταρτισμό ενός λημματολογίου είναι συνήθως η χρήση της λέξης κατά την εκάστοτε περίοδο δημιουργίας του λεξικού. Περιλαμβάνονται δηλαδή λέξεις, που χρησιμοποιούνται στη *συγχρονία* της κάθε γλώσσας. Αυτό προφυλάσσει από το να περιληφθούν λέξεις ξένες προς τον ομιλητή της γλώσσας. Λεξικογραφείται γενικά το γλωσσικό υλικό μιας γλώσσας χωρίς να υπάρχει περιορισμός στη μορφή χρήσης (προφορική ή γραπτή), στο ύφος (καθημερινό, οικείο, επίσημο, λόγιο, αρχαιοπρεπές κλπ), στο περιβάλλον χρήσης (κοινή, καθημερινή, Τύπος, λαϊκή ομιλία, ευρύτερα γνωστές διαλεκτικές χρήσεις, αργκό). Οι βασικοί παράγοντες που καθορίζουν την επιλογή λημμάτων είναι το μέγεθος, ο τύπος και ο σκοπός του λεξικού.

Πώς παρουσιάζονται οι πληροφορίες – Βασική δομή του λήμματος

Ένα λεξικό αποτελείται από λήμματα τα οποία ακολουθούν συγκεκριμένους συμβατικούς τρόπους οργάνωσης. Συνήθως, ένα λήμμα συνδυάζει διάφορες λεξικές μονάδες οι οποίες τοποθετούνται κάτω από μια «βασική λέξη». Είμαστε συνηθισμένοι στα λεξικά που είναι αλφαβητικώς ταξινομημένα· όμως υπάρχουν και λεξικά οργανωμένα βάσει του θεματικού πεδίου τους, βάσει της πρώτης εμφάνισης μιας λέξεως στα σώματα κειμένων, όπως επίσης, βάσει του σημασιολογικού περιεχομένου τους. Η ταξινόμηση των λημμάτων διαφέρει ανάλογα με το είδος των λεξικών. Ένα παράδειγμα λήμματος:

γλωσσολογία η [ɣlosoloxía] O25 : η επιστημονική μελέτη της γλώσσας, του ανθρώπινου λόγου, μελέτη των στοιχείων που έχουν σχέση με την προέλευση, τη δομή και την εξέλιξη των γλωσσών: *Γενική** / *ιστορική** / *συγκριτική** / *συγχρονική** / *εφαρμοσμένη** ~. *Η νεότερη ~ δίνει περισσότερη έμφαση στον προφορικό λόγο.* [λόγ. γλωσσο- + -λογία μφρδ. γαλλ. linguistique (διαφ. το ελνστ. ή μσν. γλωσσολογία `φλυαρία`)]⁵

Ορισμός

Ο ορισμός εκφράζεται με ολόκληρη φράση, στην οποία επιδιώκεται να περιέχονται στοιχεία που διαφοροποιούν το λήμμα από τα συνώνυμά του (αν υπάρχουν). Γενικά, αποφεύγεται ο ορισμός με λόγιο συνώνυμο, ο ετυμολογικός ορισμός, ο ορισμός με λέξεις συγγενικές με το λήμμα και ο εγκυκλοπαιδικός ορισμός. Μερικές φορές ο ορισμός είναι αρκετά γενικός και καλύπτει ένα σύνολο σημασιών, έτσι ώστε ο κάθε υποορισμός που ακολουθεί να

⁵ Παράδειγμα λήμματος από το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (ΛΚΝ), Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) [6].

διαφοροποιεί τις επί μέρους σημασίες. Ο ορισμός πρέπει να είναι περιγραφικός και λειτουργικός.

Συνωνυμία

Εκφράσεις με την ίδια σημασία είναι συνώνυμες. Δύο σημεία πρέπει να επισημανθούν σχετικά μ' αυτόν τον ορισμό. Πρώτον, η έννοια «συνώνυμο» δεν περιορίζει τη σχέση της συνωνυμίας στα λεξήματα: επιτρέπει τη δυνατότητα λεξικά απλές εκφράσεις να έχουν την ίδια σημασία με λεξικά σύνθετες εκφράσεις. Δεύτερον, καθιστά τη σημασιολογική ταυτότητα, όχι την απλή συνάφεια, ως το κριτήριο της συνωνυμίας (Lyons, 1995 [7]).

Εν τούτοις, ο ορισμός αυτός διαφέρει από τον ορισμό της συνωνυμίας που βρίσκουμε σε πολλά κλασικά λεξικά και από αυτόν που συνήθως οι ίδιοι οι λεξικογράφοι προϋποθέτουν. Πολλές από τις εκφράσεις που απαριθμούνται ως συνώνυμες σε κοινά ή εξειδικευμένα λεξικά, θα μπορούσαν να ονομαστούν οιονεί συνώνυμα: εκφράσεις παρεμφερείς, λιγότερο ή περισσότερο, στη σημασία τους, που όμως δεν ταυτίζονται.

Ομωνυμία

Τα ομώνυμα ορίζονται παραδοσιακά ως λεξικά στοιχεία τα οποία έχουν τον ίδιο τύπο, αλλά διαφέρουν στη σημασία. Μπορούμε αμέσως να βελτιώσουμε αυτό τον ορισμό, αντικαθιστώντας τη «λέξη» με το «λέξημα». Τα απόλυτα ομώνυμα, όμως, πρέπει να ικανοποιούν τις ακόλουθες τρεις συνθήκες, εκτός από την αναγκαία ελάχιστη συνθήκη για όλα τα είδη της ομωνυμίας, δηλαδή την ταυτότητα τουλάχιστον μιας μορφής (Condamines και Rebeyrolle, 2001 [8]): α) να μην είναι συγγενή ως προς τη σημασία, β) να ταυτίζονται όλες οι μορφές τους γ) να είναι οι ταυτιζόμενες μορφές τους γραμματικά ισοδύναμες.

Η απόλυτη ομωνυμία είναι αρκετά συνηθισμένη. Υπάρχουν όμως πολλά διαφορετικά είδη μερικής ομωνυμίας, δηλαδή περιπτώσεις όπου (α) υπάρχει ταυτότητα μιας, τουλάχιστον, μορφής και (β) ικανοποιούνται μία ή δύο, αλλά όχι και οι τρεις, από τις παραπάνω συνθήκες.

Πολυσημία

Ενώ η ομωνυμία, είτε απόλυτη είτε μερική, ορίζεται ως σχέση μεταξύ δύο ή περισσότερων διαφορετικών λεξημάτων, η πολυσημία («πολλαπλή σημασία») αποτελεί ιδιότητα μεμονωμένων λεξημάτων. Με τον τρόπο αυτό διατυπώνεται παραδοσιακά η διάκριση. Αλλά, όποιος δέχεται τη διάκριση αυτή αναγνωρίζει επίσης ότι η διαχωριστική γραμμή μεταξύ ομωνυμίας και πολυσημίας δεν είναι πάντα σαφής σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Οι φυσικοί ομιλητές συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό στις περισσότερες περιπτώσεις για το τι είναι το ένα και τι είναι το άλλο. Υπάρχουν όμως και πολλές περιπτώσεις για τις οποίες οι φυσικοί ομιλητές διστάζουν ή διαφωνούν (Fillmore, 1985 [9]).

Γλωσσικοί ιδιωτισμοί – Δάνεια

Στη γλώσσα συνηθίζονται πολλοί φρασεολογισμοί (ιδιωτισμοί, τυποποιημένες φράσεις, εκφράσεις, παροιμίες κ.τ.λ), που έχουν ξεχωριστή σημασία, είναι στοιχεία ιδιαίτερα εκφραστικά, που εμπλουτίζουν την κοινή νεοελληνική και γι'αυτό καταγράφονται και καταχωρίζονται ύστερα από κάθε σημασία στα οικεία λήμματα.

Σχόλια-Παρατηρήσεις-Παραδείγματα

Τα σχόλια δίνονται για να συγκεκριμενοποιήσουν το νόημα. Είναι σύντομες παρατηρήσεις ή κάποια σημάδια που αναφέρονται σε γραμματικά, συντακτικά, σημασιολογικά ή και ετυμολογικά χαρακτηριστικά των λεξικών μονάδων και κάποιες φορές χρησιμοποιούνται αντί παραδειγμάτων.

Η χρήση των υπολογιστών

Η εμφάνιση των υπολογιστών παρέσχε ένα δυνατό και αποτελεσματικό εργαλείο, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί με διάφορους τρόπους στη Λεξικογραφία. Καταρχήν μπορεί να γίνει μεταφορά ενός ολόκληρου λεξικού σε ηλεκτρονική μορφή, όπως γίνεται και τα τελευταία 20 χρόνια. Ένα τέτοιο λεξικό έχει διάφορα πλεονεκτήματα, όπως γρηγορότερη και πιο εξαντλητική εύρεση, αλλά και πιο εύκολη αναθεώρηση και ανανέωση του. Είναι επίσης πιθανόν να προστίθενται συνεχώς νέες λέξεις σε αντίθεση με ένα βιβλίο. Είναι πολύ σημαντικό ότι η φωνητική μεταγραφή μπορεί να συνοδεύεται και από ήχο. Οι υπολογιστές είναι ένα πανίσχυρο εργαλείο για τη δημιουργία ενός νέου λεξικού.

2 Η Ορολογία

Ο όρος **ορολογία**⁶ (terminology) είναι διπτός. Σήμερα πιο συχνά χρησιμοποιείται για να αποδώσει την έννοια «λεξιλόγιο ενός θεματικού πεδίου», αλλά αποδίδει και την έννοια «θεωρία, για τη διευκρίνιση της σχέσης μεταξύ όρων και εννοιών» (Sager, 1990 [14]). Οι δύο έννοιες που αντιπροσωπεύει ο όρος φαίνονται και από τους δύο ορισμούς που δέχεται σήμερα ο ISO, ο οποίος ορίζει την ορολογία α) ως «το σύνολο κατασημάνσεων που ανήκει σε μια ειδική γλώσσα» (**ορολογία**) και β) ως «επιστήμη που μελετά τις έννοιες και τις κατασημάνσεις τους, τη δομή, το σχηματισμό, την ανάπτυξη, τη χρήση και τη διαχείριση ορολογίων σε διάφορα «**θεματικά πεδία**» (**Ορολογία**) (ISO, 2000 [16]), (ΕΛΟΤ⁷, 2006

⁶ Η ΕΛΕΤΟ (Ελληνική Εταιρία Ορολογίας) έχει προτείνει δύο διαφορετικές γραφές για την άρση της αμφισημίας του όρου στα ελληνικά: τη γραφή «Ορολογία», όταν γίνεται αναφορά στη δεύτερη σημασία, αυτή του επιστημονικού κλάδου, και τη γραφή «ορολογία», όταν γίνεται αναφορά στην πρώτη σημασία, αυτή του λεξιλογίου ενός θεματικού πεδίου. Η διάκριση αυτή έχει καθιερωθεί και χρησιμοποιείται ήδη στα πρότυπα ΕΛΟΤ. Αυτήν εφαρμόζουμε και στην παρούσα εργασία.

⁷ ΕΛΟΤ: Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης

[17]).

Κατά τον 18^ο και 19^ο αιώνα, στους φιλολογικούς κύκλους υπήρχαν ανησυχίες για τη ραγδαία ανάπτυξη των όρων και κυρίως για την ποικιλία των τύπων και για τις σχέσεις μεταξύ τύπων και εννοιών. Θεωρητικές αναζητήσεις σχετικές με τη φύση των όρων προέκυψαν αργότερα, όταν η ορολογική εργασία άρχισε να οργανώνεται σε συγκεκριμένα πεδία ως αποτέλεσμα πρακτικής. Η δουλειά του Αυστριακού μηχανικού Eugen Wüster είναι ένα καλό παράδειγμα. Ο Wüster αρχικά ενδιαφέρθηκε για μεθόδους συνδυασμού και τυποποίησης των όρων, τους οποίους χρησιμοποίησε στο *Machine Tool* (Wüster, 1968 [18]), και στη συνέχεια ασχολήθηκε με τη θεωρία των όρων, ενώ ανεξάρτητη από τα παραπάνω ήταν η διδακτορική του διατριβή (1930), που ήταν βασισμένη στην καθημερινή πρακτική. Έτσι, μπορεί να ειπωθεί πως η ορολογική θεωρία απορρέει και – ακόμη και σήμερα – αναπτύσσεται από την εμπειρία, που με τη σειρά της, παρακινείται από την ανάγκη παροχής λύσεων σε θέματα γλώσσας και επικοινωνίας.

Ταυτόχρονα, αλλά ανεξάρτητα, την δεκαετία του '30, οι μελέτες από Αυστριακούς, Σοβιετικούς και Τσέχους φιλόλογους, είναι η βάση για την έναρξη της επιστήμης της Ορολογίας. Οι τρεις κλασικές σχολές της Ορολογίας – η *Αυστριακή*, η *Σοβιετική* και η *Τσέχικη* – προκύπτουν από την εργασία αυτή. Παρατηρώντας την εξέλιξη των τριών αυτών σχολών μπορούμε να αναφερθούμε σε τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις οι οποίες δεν αποκλείουν η μία την άλλη:

- Η πρώτη προσέγγιση θεωρεί την Ορολογία ως διεπιστημονικό και αυτόνομο πεδίο, το οποίο υπηρετεί κάθε πεδίο γνώσης.
- Η δεύτερη προσέγγιση εστιάζει στη φιλοσοφία, η οποία πρωταρχικά ενδιαφέρεται στη λογική κατηγοριοποίηση των συστημάτων εννοιών και της οργάνωσης της γνώσης.
- Η τρίτη προσέγγιση εστιάζει στη γλωσσολογία, η οποία θεωρεί την ορολογία ως συνιστώσα του λεξικού μιας γλώσσας και τις ειδικές γλώσσες ως υποσυστήματα της γενικής γλώσσας.

Μια γενική θεωρία της Ορολογίας βασίζεται στην πρώτη προσέγγιση στην οποία η φύση των εννοιών, των σχέσεων μεταξύ εννοιών, οι σχέσεις μεταξύ όρων και εννοιών και οι ορισμοί των εννοιών, που αντιπροσωπεύουν οι όροι, είναι πρωτεύουσας σημασίας. Η Ορολογία είναι διεπιστημονικός κλάδος που υποστηρίζεται από πολλές επιστήμες (π.χ. λογική, φιλοσοφία, γλωσσολογία, γνωσιακή επιστήμη κλπ.), για τη μελέτη των εννοιών και των κατασημάνσεών τους στις ειδικές γλώσσες. Συνδυάζει στοιχεία από πολλές θεωρητικές απόψεις, οι οποίες ασχολούνται με την περιγραφή, την ταξινόμηση και τη μεταφορά γνώσης.

Η συγκρότηση **ορολογίων** είναι βασικότατος παράγοντας επικοινωνίας στα διάφορα

θεματικά πεδία και συντελεί στην ανάπτυξη του κλάδου της Ορολογίας. Η δυναμική ανάπτυξης της γνώσης στους διάφορους τομείς έχει ως αποτέλεσμα το ορολόγιο στις ειδικές γλώσσες να γίνεται ολοένα και πιο ειδικό. Όμως, το επικοινωνιακό αυτό εργαλείο γίνεται ιδιαίτερα ασαφές, εξαιτίας του μεγάλου αριθμού εννοιών που δημιουργούνται και των λιγοστών πόρων των φυσικών γλωσσών. Οι όροι μεταφέρονται από το έναν κλάδο στον άλλο για να αποδώσουν διαφορετικές έννοιες, όπως για παράδειγμα ο όρος **ιός** στην «ιατρική» είναι μολυσματικός παράγοντας που προκαλεί ασθένειες, ενώ στην «πληροφορική» είναι μολυσματικός παράγοντας (κώδικας) που προκαλεί δυσλειτουργίες/βλάβες στους υπολογιστές. Εάν οι ορισμοί αυτοί δεν τυποποιηθούν από την Ορολογία και δεν εναρμονιστούν σε πολυγλωσσικό επίπεδο προκύπτουν προβλήματα και εμφανίζονται νέα ομώνυμα, πολύσημα και συνώνυμα. Με τον τρόπο αυτό καθίσταται δυσκολότερη η διαχείριση του συνεχώς αυξανόμενου επικοινωνιακού προβλήματος μέσα και ανάμεσα στις διάφορες κοινότητες ειδικών γλωσσών.

Αλλά, η ορολογική έρευνα δεν περιορίζεται σε συγκριτικές και γλωσσολογικές έρευνες δημιουργίας όρων και γενικότερα ανάπτυξης επιστημονικής γνώσης. Περιλαμβάνει ακόμη κοινωνιοορολογικές μελέτες για την αποδοχή νεολογισμών, προτεινόμενων από ορολόγους και γλωσσολόγους, μελέτες για συγκεκριμένα προβλήματα, τυποποίηση και εναρμόνιση όρων, έρευνες για τη χρήση ορολογικών βάσεων για διάφορους σκοπούς και ομάδες (π.χ. μετάφραση), όπως επίσης και ελεγχόμενα λεξιλόγια για τροφοδότηση, και εξόρυξη πληροφορίας (π.χ. θησαυρούς, συστήματα κατηγοριοποίησης). Από τα παραπάνω γίνεται αναγκαία η τυποποίηση των αρχών και των μεθόδων της επιστήμης αυτής. Η διεθνής τυποποίηση του ISO παρέχει σημαντικότερη βοήθεια σε αυτούς που ασχολούνται με την Ορολογία και τον χειρισμό ορολογίων.

Θεμελιώδεις έννοιες της Ορολογίας είναι:

- το **αντικείμενο** (object), που είναι ατομική οντότητα του εξω από τον ανθρώπινο νου πραγματικού κόσμου και είτε γίνεται αντιληπτό μέσω των αισθήσεων είτε συλλαμβάνεται με τον νου (ένα συγκεκριμένο ποτήρι, ένα ουράνιο τόξο, μια συγκεκριμένη σκέψη, ένας μονόκερος που φαντάζομαι κάποια στιγμή).
- τα **χαρακτηριστικά** (characteristics), που είναι οι νοητικές αφαιρέσεις των ιδιοτήτων ενός αντικειμένου ή μιας ομάδας αντικειμένων, π.χ. το βασικό χαρακτηριστικό ενός τραπεζιού, είναι η οριζόντια επιφάνειά του, που είναι και κοινό χαρακτηριστικό όλων των τραπεζιών.
- η **έννοια** (concept), που είναι μονάδα γνώσης η οποία δημιουργείται από έναν μοναδικό συνδυασμό **χαρακτηριστικών**, π.χ. η έννοια «παράθυρο», η οποία έχει

δημιουργηθεί στο νου μου ως συνδυασμός των κοινών χαρακτηριστικών όλων των παραθύρων που έχω δει και έχω αντιληφθεί ή που μπορώ να φανταστώ.

Οι έννοιες καθαυτές έχουν διαγλωσσικό χαρακτήρα γιατί προέρχονται από την επαφή του ανθρώπινου νου με τον αντικειμενικό κόσμο ανεξαρτήτως γλώσσας· είναι νοητικοί αντιπρόσωποι των αντικειμένων και εμφανίζουν **σχέσεις** (relations) μεταξύ τους.

Η ανάπτυξη της Ορολογίας ως επιστήμης τις τελευταίες δεκαετίες έχει δημιουργήσει τις παρακάτω θεωρίες (Galinski, Budin [22]) για τις έννοιες, οι οποίες θεωρούνται ως:

- *προϊόντα σκέψης*, ψυχολογικής διάστασης, με στόχο την αναγνώριση των αντικειμένων ως μέρους της πραγματικότητας.
- *μονάδες γνώσης*, επιστημολογικής διάστασης, με στόχο τη συγκέντρωση πληροφορίας σχετικά με το αντικείμενο στο οποίο αναφέρεται.
- *μονάδες επικοινωνίας*, με έμφαση στο γεγονός ότι οι έννοιες προαπαιτούνται για τη μεταφορά γνώσης σε μια ειδική γλώσσα (Galinski, 1990 [23]).

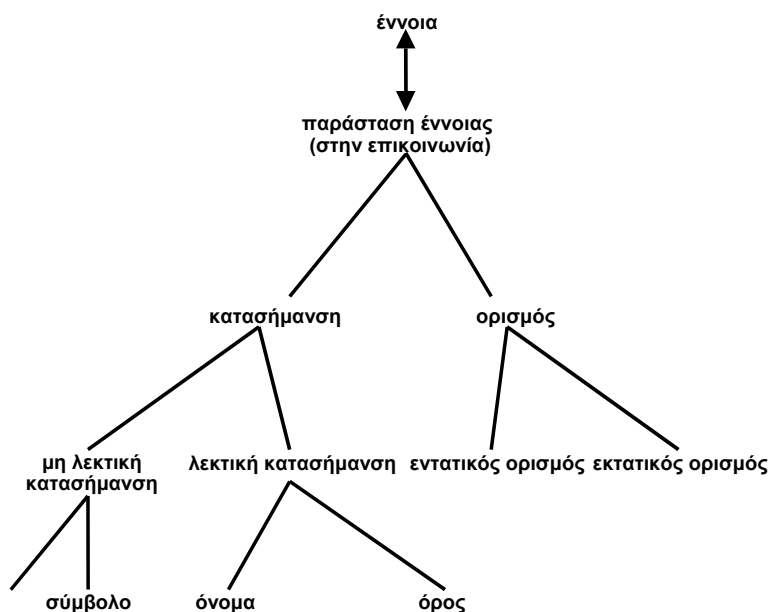
- η **κατασήμανση** (designation), που είναι παράσταση της έννοιας με ένα σημείο (σημάδι) που την υποδηλώνει. Η **κατασήμανση** μιας έννοιας μπορεί να είναι ο **όρος**⁸ (term), το **όνωμα**⁹ (name), ή το **σύμβολο**¹⁰ (symbol) με τα οποία παριστάνεται η έννοια, αλλά και η **ενέργεια** του σχηματισμού του όρου του ονόματος ή του συμβόλου της έννοιας από κάποιον που ονομάζεται **ονοματοθέτης**.
- και ο **ορισμός**, που είναι παράσταση μιας έννοιας μέσω μιας περιγραφικής δήλωσης, η οποία οριοθετεί την έννοια και την διαφοροποιεί από άλλες συναφείς έννοιες.

Ωστε, τα **αντικείμενα** εμφανίζουν ιδιότητες, που υφίστανται αφαίρεση από τον νου ως **χαρακτηριστικά**. Ο νους συνδυάζει τα χαρακτηριστικά και σχηματίζει την **έννοια** (κάνει *εννοιοποίηση* των αντικειμένων). Ο **ορισμός** και η **κατασήμανση** είναι δύο ισοδύναμες παραστάσεις της έννοιας προκειμένου αυτή να συσχετισθεί με άλλες έννοιες και να επικοινωνηθεί· ο **ορισμός** την παριστάνει *περιγραφικά* (την καταδηλώνει), ενώ η **κατασήμανση** την παριστάνει *συμβατικά* (την υποδηλώνει). Στο *σχήμα 1* δίνεται το εννοιοδιάγραμμα της έννοιας και των παραστάσεών της [21].

⁸ Με **όρους** κατασημαίνονται γενικές έννοιες, δηλαδή έννοιες που αντιστοιχούν σε δύο ή περισσότερα αντικείμενα (πχ. **πλανήτης**).

⁹ Με **ονόματα** κατασημαίνονται ατομικές έννοιες, δηλαδή έννοιες που αντιστοιχούν σε ένα αντικείμενο (πχ. **Δίας**).

¹⁰ Με **σύμβολα** κατασημαίνονται τόσο γενικές όσο και ατομικές έννοιες.

Σχήμα 1 Έννοια – κατασήμανση – ορισμός στο σχετικό σύστημα εννοιών [21]

Για την μελέτη των βασικών εννοιών της Ορολογίας στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας χρησιμοποιήθηκαν οι ορισμοί του μαθήματος «*Αρχές Ορολογίας – Ορογραφίας*» του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Τεχνολογία II-V (Βαλεοντής, 2002-2009 [21]) οι περισσότεροι από τους οποίους υπάρχουν στο Ελληνικό Πρότυπο ΕΛΟΤ 561-1:2006 [17], που είναι το ελληνικό αντίστοιχο του Διεθνούς Προτύπου ISO 1087-1:2000 [16], καθώς και στο γλωσσάριο «Γενικοί και ειδικοί όροι του τομέα της Ορολογίας» της Επιτροπής ΕΛΟΤ/ΤΕ21 (<http://www.eleto.gr/gr/LexicaAndGlossaries.htm>).

Μερικές από τις έννοιες της Ορολογίας που μελετήθηκαν παράλληλα με τις έννοιες της Λεξικογραφίας είναι: «*αντικείμενο*», «*χαρακτηριστικό*», «*έννοια*», «*ατομική έννοια*», «*γενική έννοια*», «*ιεραρχική σχέση*», «*σύστημα εννοιών*», «*ορισμός*», «*κατασήμανση*», «*ορολόγιο, ορολογία*», «*όρος*», «*απλός όρος*», «*σύμπλοκος όρος*», «*λέξη*», «*συντομομορφή*», «*ακρώνυμο*», «*αρκτικόλεξο*», «*συνωνυμία*», «*μονοσημία*», «*πολυσημία*», «*ομωνυμία*», «*ορολογικό λήμμα*».

Σχηματισμός όρου

Με τον όρο *σχηματισμός όρου* αποδίδεται η έννοια: «διεργασία κατασήμανσης κατά την οποία δημιουργείται ή επιλέγεται λέξη ή συνολο λέξεων μιας φυσικής γλώσσας ως ο όρος ή το όνομα για τη γλωσσική έκφραση μιας έννοιας σε ορισμένο θεματικό πεδίο» (Βαλεοντής, Μάντζαρη, 2006 [20], ΕΛΟΤ, 2010 [25], ΕΛΕΤΟ, 2010 [27]).

Υπάρχουν δύο είδη σχηματισμού όρων: ο *πρωτογενής σχηματισμός όρου* (*primary term formation*) και ο *δευτερογενής σχηματισμός όρου* (*secondary term formation*). Ο πρωτογενής σχηματισμός συνοδεύει τη δημιουργία της έννοιας και είναι μονογλωσσικός, ενώ ο δευτερογενής συμβαίνει όταν δημιουργείται ένας νέος όρος για υπάρχουσα έννοια, είτε ως αποτέλεσμα αναθεώρησης παλαιότερου όρου είτε ως αποτέλεσμα μεταφοράς γνώσης σε άλλη γλωσσική κοινότητα, στην οποία πρέπει να δημιουργηθεί αντίστοιχος ισοδύναμος όρος. Η περίπτωση αυτή σήμερα είναι και η συχνότερη.

Οι μορφές σχηματισμού των όρων εξαρτώνται από τις λεξικές, μορφοσυντακτικές και φωνολογικές δομές της συγκεκριμένης γλώσσας. Για το λόγο αυτό οι αρχές που αντιστοιχούν στην κάθε γλώσσα περιγράφονται σε εθνικά και περιφερειακά πρότυπα ή σε κατάλληλα προσαρμοσμένα Διεθνή Πρότυπα.

Για τον σχηματισμό ενός νέου όρου (*νεοόρου*) ή την επιλογή μεταξύ πολλών συνώνυμων όρων, η Ορολογία εφαρμόζει ορισμένα κριτήρια: τις **αρχές σχηματισμού όρων**, που είναι οι ακόλουθες.

(1) Διαφάνεια

Ένας όρος θεωρείται *διαφανής*, όταν από αυτόν μπορεί να συναχθεί, έστω και μερικώς η κατασημαινόμενη έννοια, χωρίς κανέναν ορισμό. Δηλαδή η έννοια την οποία αντιπροσωπεύει ο όρος διαφαίνεται από τη μορφολογία του. Ο όρος **νοτιοανατολικός άνεμος** φανερώνει σε μεγάλο βαθμό την έννοια «ο άνεμος που πνέει από τα νοτιοανατολικά» σε σχέση με τον όρο **σορόκος** (< ιταλ. scirocco).

(2) Συνέπεια

Το ορολόγιο κάθε θεματικού πεδίου δεν θα πρέπει να είναι μια αυθαίρετη και τυχαία συλλογή όρων, αλλά ένα συνεκτικό σύστημα που αντιστοιχεί στο *σύστημα εννοιών*¹¹ του πεδίου. Για παράδειγμα (Βαλεοντή, 2009 [28]) το παραγωγικό επίθημα -ίτιδα, στο πλαίσιο της ιατρικής ορολογίας εκφράζει τη φλεγμονή κάποιας ανατομικής δομής. Η δομή αυτή εκφράζεται ορολογικά με το μέρος του αντίστοιχου ιατρικού όρου που προηγείται της κατάληξης, π.χ. λάρυγγας→λαρυγγίτιδα, επιπεφυκώς→επιπεφυκίτιδα. Έτσι, κάθε νέα κατασήμευση θα είναι λογικό να ακολουθήσει το σχήμα **X-ίτιδα**, όπου **X** θα είναι το μέρος του σώματος που υπέστη φλεγμονή.

¹¹ Ένα δομημένο σύστημα εννοιών σύμφωνα με τις μεταξύ τους σχέσεις. Ο Wüster (1976, 1979, 1981) λέει πως ο τρόπος που συνδέονται οι έννοιες μεταξύ τους έχει αποφασιστική σημασία για την κατάταξη, την κατανόηση και τον ορισμό τους: «για να σχηματίσουμε αντίληψη ενός γνωστικού τομέα (ή ενός τμήματός του), είναι απαραίτητο να είμαστε σε θέση να δομήσουμε το αντίστοιχο πεδίο εννοιών ως σύστημα, να μπορούμε δηλαδή να αναφερθούμε σε ένα συνεκτικό σύνολο στο πλαίσιο του οποίου αποσαφηνίζεται η σχέση κάθε έννοιας με τις υπόλοιπες» (βλ. π.χ. στα σχήματα 3 και 4).

(3) Γλωσσική καταλληλότητα

Οι σχηματισμοί όρων θα πρέπει να ακολουθούν καθιερωμένες δομές και ευρείας χρήσης σημασιολογικά σχήματα. Γενικά, δεν θα πρέπει να δημιουργούνται όροι που δημιουργούν ασάφειες και είναι αντιφατικοί, αλλά θα πρέπει να διακρίνονται από ουδετερότητα και έλλειψη σχολιασμού και συνδηλώσεων. Για παράδειγμα, ο όρος **ορολόγιο** είναι καταλληλότερος από τον όρο **ορολογία**, ο οποίος προκαλεί σύγχυση, διότι μας παραπέμπει στην επιστήμη της Ορολογίας.

(4) Γλωσσική Οικονομία

Η γλωσσική οικονομία προϋποθέτει τη λακωνικότητα των όρων. Μακροσκελείς όροι δημιουργούν προβλήματα και πιθανή λανθασμένη χρήση, αφού συχνά παραλείπεται μέρος του όρου κατά τη χρήση. Για παράδειγμα, **συχνότητα** αντί **αριθμός επαναλήψεων στη μονάδα του χρόνου**. Η αρχή αυτή έρχεται σε αντίθεση με εκείνες της *ορθότητας* και της *διαφάνειας*, στις οποίες η χρήση πολλών χαρακτηριστικών επιβάλλεται. Έτσι η πράξη θα μας υποδείξει ποια αρχή θα προτιμηθεί.

(5) Παραγωγικότητα και συνθετικότητα

Ο εκάστοτε σχηματισμός όρου θα πρέπει να αποτελεί καλή βάση ώστε να προάγει την παραγωγή και σύνθεση άλλων όρων, οι οποίοι θα ανήκουν στην ίδια οικογένεια, και να ανταποκρίνεται πάντα στους μορφολογικούς κανόνες σύνθεσης και παραγωγής που ισχύουν στη γλώσσα. Για παράδειγμα (ΕΛΟΤ, 2009 [29]) για την απόδοση του αγγλικού όρου **chip** (υλισμικό ηλεκτρονικών υπολογιστών) προτιμήθηκε ο όρος **πλινθίο** έναντι άλλων, όπως οι όροι **πλακάκι** ή **πλακίδιο** γιατί έχει λιγότερες συλλαβές και σχηματίζει πιο σύντομα και εύχρα παράγωγα και σύνθετα. Έτσι από το **πλινθίο** > **πλινθιακός, πλινθιακά, πλινθιο-**, **-πλίνθιος** κ.ά.

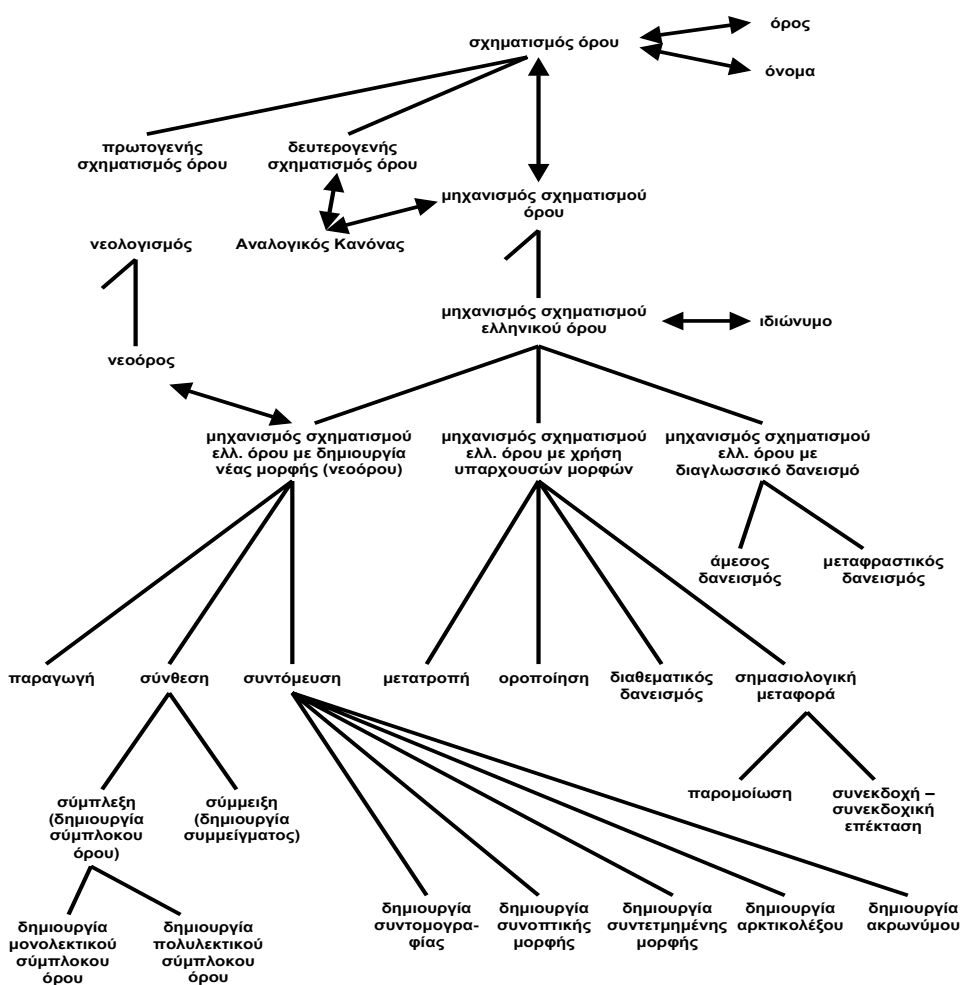
(6) Γλωσσική ορθότητα

Με τον όρο γλωσσική ορθότητα νοείται η μορφολογική, μορφοσυντακτική, φωνολογική συμμόρφωση με τα πρότυπα της εκάστοτε γλώσσας. Για παράδειγμα ο ελληνικός όρος **πλαίσιο Β**, για την απόδοση του αγγλικού όρου (Τηλεπικοινωνίες) **B-frame**, είναι μορφοσυντακτικά ορθότερος από τον όρο **Β πλαίσιο** ή **Β-πλαίσιο**.

(7) Γλωσσική εντοπιότητα

Θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στη γλώσσα όπου θα χρησιμοποιηθεί ο όρος. Αν και ο άμεσος δανεισμός θεωρείται αποδεκτός τρόπος δημιουργίας όρου, ο ελληνικός όρος **τηλεμοιοτυπία** για την απόδοση του αγγλικού όρου (Τηλεπικοινωνίες) **fax** (εκ του

λατινικού facsimile), είναι προτιμότερος από τον ξενόγλωσσο.

Σχήμα 2 Εννοιοδιάγραμμα των μηχανισμών σχηματισμού ελληνικών όρων [25] [30]

Οι ιδιαίτεροι τρόποι πραγμάτωσης του σχηματισμού των όρων σε μια γλώσσα είναι οι *μηχανισμοί σχηματισμού όρων*. Η ελληνική (όπως και η αγγλική και γαλλική ISO 704 – ΕΛΟΤ 402:2009), χρησιμοποιεί τους τρεις γενικούς τρόπους σχηματισμού όρων: 1) τη δημιουργία νέων μορφών (νεοόρων), 2) τη χρήση υπάρχουσών μορφών και 3) τον διαγλωσσικό δανεισμό. Στο *σχήμα 2* δίνεται το εννοιοδιάγραμμα των μηχανισμών

σχηματισμού ελληνικών όρων, οι οποίοι αναλύονται στο προαναφερόμενο πρότυπο ΕΛΟΤ (ΕΛΟΤ [25], ΕΛΕΤΟ [30]).

3 Συγκριτική εξέταση των δύο θεματικών πεδίων

Καταρχήν, και οι δύο επιστήμες ασχολούνται, κατά βάση, με τη μελέτη των **λέξεων** και **φράσεων** της γλώσσας, σε σχέση με τις **έννοιες** που αυτές αντιπροσωπεύουν και με τη συγκέντρωση και καταγραφή τους, αντίστοιχα, σε λεξικογραφικούς και ορολογικούς πόρους (βιβλία, βάσεις δεδομένων κτλ.).

Και οι δύο επιστήμες διαχειρίζονται τη **λέξη** ως γλωσσική μονάδα, ο τρόπος, όμως, με τον οποίο την αντιμετωπίζουν είναι διαφορετικός. Τα αντικείμενα αναφοράς είναι κοινά και στις δύο επιστήμες αφού πρόκειται για οντότητες του εξωτερικού κόσμου (αντικείμενα, καταστάσεις) που μέσω της γλωσσικής-νοητικής επεξεργασίας συνδέονται με μια γλωσσική **έκφραση**, την οποία η πρώτη ονομάζει **λέξη** ή **φράση**, ενώ η δεύτερη ονομάζει **όρο**.

Σε δομικό επίπεδο η Λεξικογραφία έχει ως αφετηρία το γλωσσικό σημείο, τη **λέξη** και θεωρείται **λεξιστρεφής** (word-oriented), ενώ αντίθετα η Ορολογία είναι **εννοιοστρεφής** (concept-oriented), εφόσον σημείο εκκίνησής της είναι η **έννοια**. Δηλαδή, σε ό,τι αφορά την **μικροδομή**, την οργάνωση του λήμματος, η πρώτη «βλέπει» τη **λέξη** και αναζητεί τις **σημασίες** της (**έννοιες** σε ένα ή περισσότερα επιμέρους θεματικά πεδία), ενώ η δεύτερη βλέπει την **έννοια** σε συγκεκριμένο θεματικό πεδίο και αναζητεί τους **όρους** (μονόλεκτα ή πολύλεκτα) με τους οποίους η συγκεκριμένη έννοια αποδίδεται είτε στην ίδια γλώσσα (**συνώνυμα**) είτε σε περισσότερες από μία γλώσσες (**ισοδύναμα**). Στα λεξικογραφικά έργα οι πολυλεκτικές ονοματικές φράσεις (π.χ. *συνέντευξη τύπου, έργο τέχνης, λεξικό τσέπης, πλυτήριο πιάτων*) συμπεριλαμβάνονται, συνήθως, ως επιμέρους δεδομένα των λέξεων χωρίς ιδιαίτερη σημασιολογική αυτονομία· για την Ορολογία, οι φράσεις αυτές αποτελούν όρους και τους μεταχειρίζεται ως ανεξάρτητα λήμματα, αφού αντιστοιχούν σε διαφορετικές έννοιες.

Διαφορές υπάρχουν και σε επίπεδο διάταξης και παρουσίασης των λημμάτων. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της λεξικογραφικής **μακροδομής** είναι ότι τα **λήμματα** κατατάσσονται και παρουσιάζονται αλφαβητικά. Στα ορογραφικά έργα αυτό δεν ισχύει απαραίτητα. Η Ορολογία ασχολείται με τις **σχέσεις** μεταξύ των εννοιών και τα **συστήματα εννοιών** που δομούνται βάσει των σχέσεων αυτών και τοποθετεί τους **όρους** (λέξεις ή φράσεις) σε πλαίσια θεματικών πεδίων με αποτέλεσμα να προσφέρονται καλύτερα από τη γενική γλώσσα για εννοιολογική οργάνωση και ταξινόμηση.

Σε λειτουργικό επίπεδο, η Λεξικογραφία τονίζει την αποδοχή μιας καθιερωμένης γλωσσικής

χρήσης, ενώ η Ορολογία είναι ιδιαίτερα **τυποποιητική** (normative) και αναζητεί τη βελτίωση της ειδικής επικοινωνίας προτείνοντας και αλλαγές στη χρήση.

Συγκριτικός Πίνακας των θεμελιωδών εννοιών των δύο πεδίων

Σε εκτεταμένο ειδικό Πίνακα (ο οποίος περιλαμβάνεται ως Παράρτημα στην πλήρη ηλεκτρονική έκδοση της παρούσας εργασίας, που θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του Συνεδρίου), έχουν συμπεριληφθεί οι όροι και ορισμοί **44** βασικών εννοιών της Ορολογίας και της Λεξικογραφίας με σκοπό να επισημανθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές των εννοιών αυτών. Σε ό,τι αφορά την <Ορολογία>, οι όροι και ορισμοί των εννοιών προέρχονται κατά βάση από το μάθημα «Αρχές Ορολογίας – Ορογραφίας», όπως αυτό διδάχτηκε στο Μεταπτυχιακό Τεχνολογισσείας V, οι οποίοι έχουν τυποποιηθεί διεθνώς από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και μεταφερθεί στα ελληνικά από τον Ελληνικό Οργανισμό Τυποποίησης (ΕΛΟΤ). Σε ό,τι αφορά τη <Λεξικογραφία>, οι όροι και ορισμοί των εννοιών προέρχονται κυρίως από το *Λεξικό γλωσσολογίας και φωνητικής* του Ντέιβιντ Κρύσταλ και από τα δύο σύγχρονα λεξικά: το *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* (του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη) και το *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* (του Γ. Μπαμπινιώτη).

Από τη μελέτη του Πίνακα συνάγονται τα ακόλουθα συμπεράσματα, για κάθε μία από τις παρακάτω πλέον βασικές έννοιες (όρους και ορισμούς):

αντικείμενο

Με τους όρους **αντικείμενο** και **αντικείμενο αναφοράς** η Ορολογία και η Λεξικογραφία, αντίστοιχα, αναφέρονται στην οντότητα (αντικείμενο, κατάσταση κτλ.) του εξωτερικού κόσμου με την οποία συνδέεται μια γλωσσική έκφραση. Θα λέγαμε, επομένως, ότι οι δύο έννοιες «αντικείμενο» και «αντικείμενο αναφοράς» ταυτίζονται. Στη γλωσσολογία γίνονται προσπάθειες να διακριθεί η γνώση του κόσμου από τη γνώση της γλώσσας· η εξωγλωσσική έννοια της **αναφοράς** αντιδιαστέλλεται προς την ενδογλωσσική έννοια της **έννοιας**.

χαρακτηριστικό

Με τον όρο **χαρακτηριστικό**, η Ορολογία κατασημαίνει μια νοητική αφαίρεση μιας ιδιότητας ενός αντικειμένου ή ενός συνόλου αντικειμένων, ενώ για τη Λεξικογραφία **χαρακτηριστικό** είναι γενικώς μια ιδιότητα αυτή καθαυτή της γλώσσας, ένα ιδιαίτερο γνώρισμα. Πρόκειται, επομένως, για δύο διαφορετικές έννοιες.

έννοια

Η **έννοια** είναι όρος πολύ σημαντικός και για τα δύο πεδία, αλλά κυρίως για την Ορολογία· αντιδιαστέλλεται συνήθως προς το **αντικείμενο** (την **αναφορά**) ως συνδυασμός

χαρακτηριστικών που το αντιπροσωπεύει στον ανθρώπινο νου. Οι ορισμοί της «έννοιας» στα δύο πεδία είναι περίπου όμοιοι εφόσον αναφέρονται σε συνδυασμό γνωρισμάτων και χαρακτηριστικών τα οποία δημιουργούν μια νοητική παράσταση. Ο Crystal αναφέρεται περισσότερο στις εννοιακές σχέσεις σε σχέση με τα λεξικά ΛΚΝ και ΛΝΕΓ που έρχονται σε περισσότερη επαφή με τον ορισμό της Ορολογίας για τη νοητική εικόνα ενός στοιχείου. Γενικότερα, η Λεξικογραφία εστιάζει στη **λέξη** και στις διάφορες σημασίες της, δηλαδή στις **έννοιες** για την κατασήμευση των οποίων χρησιμοποιείται η λέξη και όχι στο συνδυασμό χαρακτηριστικών που δημιουργούν τη μονάδα γνώσης όπως εννοείται στην Ορολογία. Με τον όρο **έννοια**, επομένως, κατασημαίνονται (στα δύο πεδία) δύο έννοιες που είναι μεν παραπλήσιες, αλλά δεν ταυτίζονται.

ορισμός

Ο λεξικογραφικός **ορισμός** αναλύει τα «σημαινόμενα» μιας γλώσσας παρουσιάζοντας τις σημασίες και τις χρήσεις των «σημείων» του. Δίνει για κάθε **λέξη** μία ή περισσότερες περιγραφές που αντιστοιχούν σε **σημασίες** και **έννοιες**, ώστε να ερμηνεύσει και να παραστήσει την πραγματικότητα. Η σημασία, συχνά, συνάγεται από τη μορφολογική ή ετυμολογική συσχέτιση των γλωσσικών σημείων. Αντίθετα, η Ορολογία, της οποίας βάση είναι οι **έννοιες** οι οποίες εντάσσονται σε ένα **σύστημα εννοιών** λόγω των μεταξύ τους σχέσεων, βασίζεται σε μια ιδιαίτερη μορφή ανάλυσης, που έχει στόχο να οδηγήσει τον αναγνώστη στο σχηματισμό της ακριβέστερης νοητικής εικόνας για κάθε έννοια που κατονομάζεται με έναν **όρο**¹². Έτσι, ο ορολογικός **ορισμός** προσδιορίζει μία **έννοια** που αντιστοιχεί σε έναν **όρο** και αντιπροσωπεύει ένα αντικείμενο ή μία ομάδα αντικειμένων, στο πλαίσιο ενός συστήματος εννοιών και συνδέεται με έναν τομέα της ανθρώπινης γνώσης και εμπειρίας. Γενικότερα να αναφέρουμε πως ο ορισμός στην Ορολογία εξαρτάται από τη θέση της έννοιας στο σύστημα έτσι ώστε αν τα δεδομένα αλλάξουν προσαρμόζεται και ο ίδιος. Με πιο απλά λόγια, η Λεξικογραφία ασχολείται με τον ορισμό των ονομάτων-λέξεων ενώ η Ορολογία με τον ορισμό των εννοιών. Στην Ορολογία, ο **ορισμός** και η **κατασήμευση** είναι έννοιες πολύ κοντινές γιατί αποτελούν και οι δύο παραστάσεις της **έννοιας** στην επικοινωνία, κάτι που δεν είναι εμφανές μεταξύ του **ορισμού** και του **σημείου** της Λεξικογραφίας. Επομένως, ο όρος **ορισμός** υπάρχει μεν και στα δύο πεδία, κατασημαίνει, όμως, δύο έννοιες παραπλήσιες και όχι ταυτιζόμενες.

ορίζον – οριστέον

Η σχέση οριστέου και ορίζοντος δεν γίνεται ιδιαίτερα αντιληπτή στη Λεξικογραφία. Συνήθως

¹² Βλ. και de Bessé, 1990, Sager & Ndi-Kimbi, 1995).

δεν υπάρχει ένα **ορίζον** και ένα οριστέον για μία **λέξη** ενός λεξικού. Σε κάθε συγκεκριμένη αντιστοίχιση της **λέξης** του λεξικού με μία διαφορετική **σημασία** υπάρχει άλλο **οριστέον** και **ορίζον** που (σύμφωνα με την Ορολογία), πρέπει να ταυτίζονται και δεν είναι άλλο παρά η αντίστοιχη **έννοια**.

σημασία

Σήμερα η Ορολογία δεν χρησιμοποιεί τον όρο **σημασία**. Ένας **όρος** δεν λέγεται ότι έχει σημασία, αλλά ότι κατασημαίνει/κατονομάζει μια **έννοια**. Αν η ίδια λέξη σε άλλο θεματικό πεδίο κατασημαίνει και άλλη έννοια, τότε πρόκειται για διαφορετικό **όρο**· όχι για *άλλη σημασία* του όρου. Οι ορισμοί **έννοια** για την Ορολογία και **σημασία** (**νόημα**) για τη Λεξικογραφία έχουν κάποια κοινά σημεία. Π.χ. στην περίπτωση λέξης-όρου που έχει την ιδιότητα της *μονοσημίας* και στα δύο πεδία τότε αυτό που ονομάζει **σημασία** η Λεξικογραφία, ταυτίζεται με αυτό που λέει **έννοια** η Ορολογία. Στη γλωσσολογία η βασική έννοια του όρου χρησιμοποιείται και ως δεδομένο και ως κριτήριο ανάλυσης· οι γλωσσολόγοι δηλαδή μελετούν τη **σημασία** και την χρησιμοποιούν ως κριτήριο για τη μελέτη άλλων όψεων της γλώσσας (ιδίως μέσω έννοιών όπως η *αντίθεση* και *διαφοροποιητικότητα*). Το θέμα της «σημασίας» στα πλαίσια της γλώσσας απαιτεί την αναφορά σε μη γλωσσικούς παράγοντες, όπως η σκέψη, η κατάσταση, η γνώση, η πρόθεση και η χρήση. Τα κύρια ενδιαφέροντα ενός γλωσσολόγου διακρίνονται από την προσοχή που δίνουν στην ανάλυση της σημασίας στα πλαίσια του καθημερινού λόγου από το ενδιαφέρον τους για σύγκριση (αλλαγή στο χρόνο) και από την προσπάθειά τους να συμπεριλάβουν τη σημασία μαζί με άλλους τομείς μιας γενικής γλωσσολογικής θεωρίας. Η Ορολογία δεν ασχολείται π.χ. με το «νόημα» ολόκληρων προτάσεων ή συνταγμάτων που δεν αποτελούν όρους. Η έλλειψη της **σημασίας** στην Ορολογία αποτελεί σημαντικό σημείο διαφοράς της από την Λεξικογραφία.

κατασήμανση

Η **κατασήμανση** και το **γλωσσικό σημείο/σημείο** είναι έννοιες που μοιάζουν αρκετά εφόσον κατά βάση και οι δύο επιστήμες αναφέρονται στην παράσταση μιας έννοιας με μια μορφή, είτε αυτή είναι λέξη είτε κάποιο άλλο σημάδι, με τη διαφορά πως η Ορολογία εστιάζει στις **έννοιες**, ενώ η Λεξικογραφία στις **λέξεις**. Για την Ορολογία π.χ. οι **λειτουργικές λέξεις** δεν είναι πάντοτε **κατασημάνσεις**.

όρος

Ο **όρος** είναι λίγο συγκεκριμένος για τη Λεξικογραφία, αφού άλλοτε έχουμε αναφορά στην **έννοια** και μόνο (ΛΝΕΓ) και άλλοτε στην **έννοια** και στα **αντικείμενα** ταυτόχρονα (ΛΚΝ). Η Ορολογία ασχολείται καθαρά με τους **όρους** ως παραστάσεις των **εννοιών**.

απλός όρος – απλή λέξη

Υπάρχει διαφορά γιατί η Ορολογία αναφέρεται σε μονοθεματικούς όρους ενώ η Λεξικογραφία σε λέξεις.

σύμπλοκος όρος – σύνθετη λέξη/σύνθετο

Οι έννοιες είναι διαφορετικές, διότι η Ορολογία κάνει αναφορά σε πολυθεματικούς όρους ενώ η Λεξικογραφία σε λέξεις.

ατομική έννοια – γενική έννοια

Συγκρίνοντας την **ατομική έννοια** και τη **γενική έννοια** στους δύο κλάδους, κατανοούμε πως τη Λεξικογραφία δεν αποσχολεί ιδιαίτερα η μεταξύ τους διάκριση, εφόσον μόνο η **ατομική έννοια** ορίζεται.

όνομα/κατονομασία – όνομα

Οι έννοιες είναι σχετικά παρόμοιες αφού και οι δύο επιστήμες αναφέρονται σε **λέξη** ή **πολύλεκτο** με την/το οποία/οποίο κατασημαίνεται μια έννοια ώστε να δηλωθεί στη γλώσσα. Παρ' όλ' αυτά το ΛΚΝ συγχέει τις ατομικές με τις γενικές έννοιες αφού αναφέρεται σε ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα (ατομική έννοια), αλλά και σε μια ομάδα από αυτά (γενική έννοια). Το ΛΝΕΓ είναι ακριβέστερο διότι ξεκάθαρα με τον όρο **όνομα** θεωρεί μια λέξη με την οποία δηλώνεται ένα πράγμα, ζώο ή πρόσωπο.

σύμβολο

Το **σύμβολο** ως κοινός όρος και για τους δύο κλάδους μπορεί να είναι ένα αντικείμενο ή σημείο, ή πρόσωπο, ή γεγονός, που χρησιμοποιείται για να παραστήσει μια έννοια, ιδέα ή παρεμφερή πληροφορία του αντικειμένου· δεν είναι όμως λεκτικό σημείο, δηλ. λέξη ή φράση. Το αναγνωριστικό σχήμα, σημάδι ή παράσταση συμβάλλει (εξ ου και το όνομα) στην αποκρυπτογράφηση του νοήματος που αυτό φέρει. Η συμβολική παράσταση εννοιών και αντικειμένων συνεισφέρει στην επικοινωνία μεταξύ δύο ή περισσότερων υποκειμένων, συμπληρώνοντας τη λεκτική επικοινωνία.

οροστοιχείο

Η Λεξικογραφία δεν δίνει κάποιον ορισμό για το **οροστοιχείο**. Αυτό σημαίνει πως τη Λεξικογραφία δεν ενδιαφέρει η ορολογική ανάλυση όρων, εφόσον δεν ασχολείται ιδιαίτερα με αυτούς.

λέξη

Γενικά και για τους δύο κλάδους **λέξη** είναι μια γλωσσική μονάδα που παριστάνει μια έννοια ή συμμετέχει στην παράσταση μιας έννοιας και είναι αυθύπαρκτη ή αυτοτελής· έχει πρωτογενώς φωνολογική μορφή στον προφορικό λόγο και δευτερογενώς γραπτή μορφή

στον γραπτό λόγο. Συχνά, για την αναγνώριση της λέξης χρησιμοποιείται και ως κριτήριο το ότι βρίσκεται μεταξύ δύο παύσεων στον προφορικό λόγο και συνήθως μεταξύ δύο κενών στο γραπτό λόγο. Θα λέγαμε, επομένως, ότι η έννοια «**λέξη**» είναι κοινή και στα δύο πεδία.

φώνημα

Το **φώνημα** και για τις δύο επιστήμες είναι η ελάχιστη μονάδα στο «φωνολογικό» σύστημα μιας γλώσσας, που επιτελεί διακριτική λειτουργία διαθέτοντας εννοιολογικά διαφοροποιητική αξία.

σημαίνον – σημαινόμενο

Η Ορολογία δεν χρησιμοποιεί τον όρο **σημαίνον**, αλλά η έννοιά του είναι η «φωνολογική μορφή της κατασήμανσης». Το ίδιο συμβαίνει και για το **σημαινόμενο** που είναι η «κατασημαινόμενη έννοια» για την Ορολογία.

συνωνυμία – συνώνυμα – οιονεί συνώνυμα

Αν και σχέση **συνωνυμίας** υπάρχει και στα δύο πεδία, η μεν Λεξικογραφία αναφέρεται στην κοινή ή παρεμφερή σημασία **λέξεων** (καλύπτοντας έτσι και τα **οιονεί συνώνυμα**), ενώ για την Ορολογία τα **συνώνυμα** είναι **όροι** που παριστάνουν **ακριβώς** την ίδια έννοια (και επομένως αποκλείονται τα οιονεί συνώνυμα).

Στη Λεξικογραφία δεν φαίνεται να υπάρχει διάκριση ανάμεσα στους όρους *συνώνυμα* και *οιονεί συνώνυμα*: θεωρούνται όλα ως απλά *συνώνυμα*.

Η διάκριση μεταξύ συνωνύμων και αλλομόρφων δεν είναι πάντοτε σαφής στα ορολογικά λεξικά, διότι δεν ενδιαφέρει την Ορολογία, την οποία απασχολεί η σαφής αντιστοίχιση όρου και έννοιας. Η Ορολογία δέχεται τη *συνωνυμία*, αλλά απορρίπτει την *οιονεί συνωνυμία* στην αντιστοίχιση όρων και εννοιών. Τα *συνώνυμα* είναι διαφορετικές κατασημάνσεις της ίδιας ακριβώς έννοιας και ανήκουν κανονικά στο ίδιο ορολογικό λήμμα· τα οιονεί συνώνυμα παριστάνουν διαφορετικές έννοιες και ανήκουν σε διαφορετικά ορολογικά λήμματα. Στη Λεξικογραφία τα συνώνυμα δεν παρουσιάζονται πάντα ρητά και αναλυτικά και είναι διασκορπισμένα στο λεξικό αλλά υπάρχει η τάση να τα μεταχειρίζεται ως ένα λήμμα με διαφορετικές σημασίες.

Η διαφορετική έννοια των **συνωνύμων** είναι μια σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο θεματικών πεδίων (που αναδεικνύεται ως διαφορά μεταξύ των κοινών λεξικών και των ορολογικών λεξικών).

ομωνυμία – ομώνυμα

Η σχέση **ομωνυμίας** δεν είναι κοινή διότι η Ορολογία αναφέρεται σε σχέση κατασημάνσεων

και εννοιών, ενώ η Λεξικογραφία σε σχέση λέξεων.

Τα **ομώνυμα** στη Λεξικογραφία εμφανίζονται σαν δύο **λέξεις** και ομαδοποιούνται, ενώ στην Ορολογία παρουσιάζονται ως διαφορετικά λήμματα, διότι αντιπροσωπεύουν διαφορετικές έννοιες με διαφορετικούς ορισμούς.

πολυσημία – πολύσημα

Και εδώ η βασική διαφορά είναι πως οι λεξικογράφοι εστιάζουν στη λέξη και οι ορολόγοι στον όρο. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως τόσο ο ορισμός του ΛΚΝ όσο και του ΛΝΕΓ δεν αναφέρουν ότι οι έννοιες έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά. Αν δεν έχουν τότε μιλάμε για σχέση *ομωνυμίας* και όχι *πολυσημίας*. Για παράδειγμα η λέξη *σίδηρο*, μπορεί να σημαίνει, το *μέταλλο*, το *μεταλλικό ραβδί* (από σίδηρο ή όχι), αλλά και τη *συσκευή σιδερώματος*, με κοινό χαρακτηριστικό τη μεταλλική τους φύση.

Τα **πολύσημα** δεν αντιμετωπίζονται το ίδιο από τους δύο κλάδους. Συγκεκριμένα οι λεξικογράφοι τα θεωρούν ένα λήμμα. Αντίθετα, οι ορολόγοι τα αντιμετωπίζουν ως διαφορετικά λήμματα, γιατί αντιπροσωπεύουν διαφορετικές έννοιες με διαφορετικούς ορισμούς.

ορολογικό λήμμα – λήμμα/λεξικό λήμμα

Το λήμμα για τη λεξικογραφία είναι μία λέξη ή ένα σύνολο λέξεων που σχολιάζεται σε ένα λεξικό. Η Ορολογία αναφέρεται σε όρους, όπου ο κάθε όρος αναφέρεται σε μία και μόνο έννοια. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με τα ΛΚΝ και ΛΝΕΓ, το **λήμμα** είναι ακριβώς ένας **τύπος**, μια **λέξη**. Σύμφωνα με τον πρώτο ορισμό του DC, το **λεξικό λήμμα** αντιστοιχεί στο **ορολογικό λήμμα**, ενώ το **λήμμα** της λεξικογραφίας αντιστοιχεί στον **εισόδιο όρο**.

Η Ορολογία εστιάζει στον **όρο** και γι' αυτήν **λήμμα** είναι όλες οι πληροφορίες που παρέχονται μαζί με τον **όρο**.

Κάθε ορολογικό λήμμα αναφέρεται σε μία και μόνο έννοια ενώ, κάθε λεξικό λήμμα αναφέρεται συνήθως σε περισσότερες από μία έννοιες.

εισόδιος όρος – λήμμα/λέξη κεφαλή

Ο εισόδιος όρος αντιστοιχεί στο λεξιλογικό λήμμα της Λεξικογραφίας. Όμως η Λεξικογραφία δεν ασχολείται με την ορολογική ανάλυση και γι' αυτό δεν κάνει σαφείς διακρίσεις.

Δεν υπάρχει ο όρος στη Λεξικογραφία εφόσον δεν ασχολείται με την ορολογική ανάλυση. Ανήκει καθαρά στο πεδίο της Ορολογίας.

ορολογικό λεξικό – λεξικό

Οι όροι *ορολογικό λεξικό* και *λεξικό* δεν θεωρούνται ταυτόσημες, εφόσον ο ορισμός στη

Λεξικογραφία θεωρεί ως ένα βαθμό τα ορολογικά λεξικά ως ειδικά λεξικά (εννοιών και κατασημάνσεων) ειδικών θεματικών πεδίων.

σχέση εννοιών

Σχέσεις μεταξύ των εννοιών εμφανίζονται σε αναλογία με τον τρόπο χρήσης ενός ορολογικού λεξικού. Είναι σχέσεις σημασιολογικά άμεσες (π.χ. γένος – είδος), ή έμμεσες (π.χ. παραπομπή σε άλλη έννοια), οι οποίες είναι ανάλογες με τις σχέσεις συνωνυμίας και αντίθεσης των κοινών λεξικών (σημασιολογία) στη Λεξικογραφία. Στην περίπτωση της Ορολογίας όμως καθορίζονται στο πλαίσιο του εκάστοτε συστήματος εννοιών και κωδικοποιούνται ανεξάρτητα από κάθε γλώσσα. Επομένως, η έννοια «**σχέση εννοιών**» δεν είναι κοινή στα δύο πεδία.

ιεραρχική, ειδογονική και μεριστική σχέση

Οι όροι **ιεραρχική σχέση, ειδογονική σχέση, μεριστική σχέση** δεν χρησιμοποιούνται από τη Λεξικογραφία, διότι δεν ασχολείται με σχέσεις εννοιών.

παραγωγή

Ένας άλλος τομέας κοινής λογικής των δύο επιστημών είναι οι τομείς της παραγωγικότητας και συνθετικότητας. Για την Ορολογία ο εκάστοτε σχηματισμός όρου αποτελεί καλή βάση ώστε να προάγει την παραγωγή και σύνθεση άλλων όρων οι οποίοι θα ανήκουν στην ίδια οικογένεια. Σε ό,τι αφορά την παραγωγή, για τη Λεξικογραφία ακολουθείται η ίδια διαδικασία με τον σχηματισμό μιας νέας λέξης από κάποια άλλη με την προσθήκη παραγωγικής κατάληξης. Η **παραγωγή λέξεων** (Λεξικογραφία) και η **παραγωγή όρων** (Ορολογία) παρέχουν **παράγωγα** τα οποία είναι *μονολεκτικές κατασκευές*, και οι μηχανισμοί είναι οι ίδιοι μόνο που για το ένα πεδίο πρόκειται για **λέξεις**, ενώ για το άλλο για (μονολεκτικούς) **όρους**. Επομένως, η έννοια «**παραγωγή**» μπορούμε να πούμε ότι είναι κοινή στα δύο πεδία.

σύνθεση

Η **σύνθεση** στην Ορολογία αποτελεί γενίκευση της **σύνθεσης** της Λεξικογραφίας. Από αυτήν προκύπτουν όχι μόνο μονόλεκτα (όπως τα σύνθετα της Λεξικογραφίας) αλλά και πολυλεκτικές κατασκευές. Επίσης, περιλαμβάνει και τη *σύμμιξη*, που κατά τη Λεξικογραφία δεν είναι σύνθεση.

οροσυνθετικό/συνθετικό – συνθετικό

Αν και οι δύο επιστήμες αναφέρονται στα συστατικά από τα οποία απαρτίζεται ένα «σύνθετο», οι λεξικογράφοι εστιάζουν στη **λέξη** και οι ορολόγοι στον **όρο**. Το συνθετικό της Λεξικογραφίας δεν καλύπτει τους πολυλεκτικούς όρους. Επομένως, η έννοια «**συνθετικό**» δεν είναι κοινή στα δύο πεδία. Το ίδιο συμβαίνει και με τις έννοιες «**άμεσο συνθετικό**»,

«προσδιοριζόμενο συνθετικό» και «προσδιοριστικό συνθετικό».

Η βασική διαφορά μεταξύ των δύο επιστημών είναι η αναφορά στην **λέξη**, στην περίπτωση της Λεξικογραφίας και στην **έννοια** και στον **όρο** στην περίπτωση της Ορολογίας. Καταρχήν επειδή οι **όροι** αποτελούνται από **λέξεις**, θα μπορούσε να ειπωθεί πως η Ορολογία είναι υποσύνολο της Λεξικογραφίας. Όμως, στόχος της Λεξικογραφίας είναι να περιγράψει την **γενική γλώσσα**, την ικανότητα των φυσικών ομιλητών στο λεξικό της γλώσσας τους, ενώ η Ορολογία περιγράφει, με τη χρήση των **λέξεων** φυσικά, τους **όρους** που χρησιμοποιούνται σε ένα θεματικό πεδίο και γενικότερα την **ειδική γλώσσα** του θεματικού πεδίου. Δηλαδή, οι **λέξεις** ή τα **σύνολα λέξεων** γίνονται **όροι** αν χρησιμοποιηθούν σε ειδικά θεματικά πεδία και αντιστοιχιστούν με **έννοιες** των πεδίων αυτών· οι **έννοιες** όμως είναι αυτές που δημιουργούνται πρώτες και χρειάζεται να κατασημανθούν με **όρους**· και για να γίνει αυτό χρησιμοποιούνται **λέξεις**.

Τελικώς συμπεραίνουμε πως οι δύο επιστήμες περιλαμβάνουν μερικώς επικαλυπτόμενους τομείς δραστηριοτήτων, αφού και οι δύο μπορεί να αναφέρονται γλωσσικά και εξωγλωσσικά, αλλά διαφέρουν σημαντικά στη βασική θεώρηση και στην πρακτική εφαρμογή του αντικειμένου τους.

4 Συμπεράσματα και προτάσεις

Από την όλη μελέτη των εννοιών και όρων, διαπιστώνουμε πως οι βασικές *ομοιότητες* των δύο θεματικών πεδίων βρίσκονται σε έννοιες και όρους που χρησιμοποιούνται κατά βάση στη Γλωσσολογία και έχουν εισέλθει στον χώρο των δύο επιστημών. Είναι δηλαδή έννοιες βασικές, που προϋπήρχαν των δύο επιστημών τις οποίες θα θεωρούσαμε δάνεια από τη Γλωσσολογία προς την Ορολογία και τη Λεξικογραφία, διότι εξυπηρετούν τους σκοπούς τους. Από την πλευρά των *διαφορών*, σημαντικό μέρος τους οφείλεται στο σκέλος της Ορολογίας που βασίζεται πάνω στις έννοιες και αρχές της Λογικής και κυρίως στην **έννοια** και στα **συστήματα εννοιών** στα οποία αυτή εντάσσεται.

Είναι σαφής η διαφορά μεταξύ **λέξης** και **όρου** διότι είναι έννοιες πολύ σημαντικές για τις δύο επιστήμες αλλά και βασικοί όροι που τις διαφοροποιούν, όπως φαίνεται και από τον Πίνακα του Παραρτήματος (της πλήρους ηλεκτρονικής έκδοσης), εφόσον η Λεξικογραφία εστιάζει κατά βάση στη **λέξη** και η Ορολογία στον **όρο**.

Για την Ορολογία ο **όρος** πάντοτε παριστάνει/αντιπροσωπεύει μια **έννοια** και μόνο μέσω αυτής αναφέρεται στην οντότητα ή στις οντότητες (πράγματα, καταστάσεις, ιδέες κλπ.) του

εξωτερικού (σε σχέση με το νου του ανθρώπου) *κόσμου*, ό,τι δηλαδή γίνεται αντιληπτό μέσω των αισθήσεων ή συλλαμβάνεται με τον νου). Ο **όρος** όμως αποτελείται από μία ή περισσότερες λέξεις. Ο όρος **τραπέζι** στο θεματικό πεδίο (Έπιπλα) παριστάνει την έννοια «**τραπέζι**» η οποία αντιπροσωπεύει στον νου μου ένα ευρύ σύνολο **αντικειμένων** {το έπιπλο Α που έχω μπροστά μου, το έπιπλο Β που είδα στο κατάστημα, το έπιπλο Γ, κτλ.}. Ο όρος **τραπέζι** στο θεματικό πεδίο (Κοινωνικές σχέσεις/εκδηλώσεις) παριστάνει μια άλλη έννοια «**τραπέζι**» η οποία αντιπροσωπεύει στον νου μου ένα άλλο σύνολο **αντικειμένων** {το γεύμα Α που παρέθεσα χθες στους φίλους μου, το γεύμα Β στο γάμο του τάδε, το γεύμα Γ, κλπ.}. Για τη Λεξικογραφία, η **λέξη** είναι μια αυτοτελής γλωσσική μονάδα, με συγκεκριμένη προφορική και γραπτή μορφή, αλλά χωρίς συγκεκριμένη έννοια πίσω της. Η **λέξη** μόνη της μπορεί να σημαίνει οποιαδήποτε από τις σημασίες της, αλλά ταυτόχρονα καμιά από αυτές. Είσαι απομονωμένος από τον κόσμο και ακούς ξαφνικά τη λέξη **τραπέζι**. Τι σου έρχεται στον νου; ένα τραπέζι σε επιπλοποιείο, το τραπέζι που είναι δίπλα σου, το τραπέζι που θα ήθελες να σου κάνουν, ή το οικογενειακό τραπέζι της Πρωτοχρονιάς;

Θα έλεγε κανένας πως υπάρχει σημαντική διαφορά ανάμεσα στην καθημερινή κοινή γλώσσα και στην τεχνική γλώσσα. Αυτό, όμως, είναι φαινομενικό, εφόσον η γενική γλώσσα αναμειγνύεται συνεχώς με τις ειδικές γλώσσες των διάφορων θεματικών πεδίων. Η γενική γλώσσα μαζί με τις ειδικές γλώσσες αποτελούν ουσιαστικά ένας συνεχές, όπου οι λέξεις αλλάζουν κατά περίπτωση σε όρους και όπου τα νοήματα γίνονται ολοένα και πιο συγκεκριμένα και ουσιαστικά και χρησιμοποιούνται οι ίδιες αρχές και διαδικασίες για την καταγραφή και διάδοση. Συγκεκριμένα η γενική γλώσσα, η οποία καταγράφεται σε ένα λεξικό, περιέχει όρους ειδικών θεματικών πεδίων σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό, ίσως και πάνω από 30% (Βαλεοντής, 2008 [47]).

Η τυπολογία των προϊόντων δείχνει ότι και οι δύο κλάδοι συντάσσουν μονόγλωσσα, δίγλωσσα και πολύγλωσσα λεξικά, που μπορεί να είναι επεξηγηματικά ή απλώς μεταφραστικά. Όσον αφορά την οργάνωσή τους, πολλά ορολογικά λεξικά μπορούν να συντάσσονται αλφαβητικά, όπως τα λεξικά της γενικής γλώσσας, όπως επίσης και πολλά λεξικά να οργανώνονται σε σιλ θησαυρού. Τα ορολογικά λεξικά μπορούν εκτός από ρυθμιστικά να είναι και περιγραφικά, όπως τα λεξικά γενικής γλώσσας (η ρυθμιστική σκοπιά τους όμως π.χ. τυποποίηση, παίζει ουσιώση ρόλο). Χρησιμοποιούνται παρόμοιες βασικές μέθοδοι για την περιγραφή μιας **έννοιας** η οποία κατασημαίνεται από τη **λέξη** ή τον **όρο**.

Συνεπώς, οι διεργασίες της Λεξικογραφίας και της Ορολογίας μπορούν να τοποθετηθούν σε ένα συνεχές όπως και παραπάνω αναφέραμε. Η συνέχεια αυτή επεκτείνεται από σημασίες έντονα εξαρτημένες από το συγκεκριμένο (στη Λεξικογραφία) σε όχι τόσο έντονα εξαρτημένες

από το συγκεκριμένο (στην Ορολογία). Αντί, λοιπόν, να διαχωρίζεται η γλώσσα σε διαφορετικές καταγραφές, θα μπορούσε να υπάρξει μια κλίμακα στην οποία οι γλωσσικές λειτουργίες θα τοποθετούνται με φορά από την καθημερινή γενική γλώσσα προς την ειδική γλώσσα (ορολογία) ενός θεματικού πεδίου, με διάφορες αποχρώσεις ανάμεσα.

Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι τα δύο θεματικά πεδία δεν ταυτίζονται ούτε είναι ξένα μεταξύ τους· έχουν κοινά μέρη, αλλά δεν εμπεριέχεται το ένα μέσα στο άλλο.

Γεννιέται όμως ένα ερώτημα: Υπάρχουν περιθώρια **διεύρυνσης του κοινού τομέα** των δύο θεματικών πεδίων με την επίτευξη **πληρέστερης εναρμόνισης** των εννοιών και μεθόδων τους, με σκοπό τη **βελτίωση της απεικόνισης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας** που παρέχουν τα δύο πεδία; Προς την κατεύθυνση της απάντησης στο ερώτημα αυτό κινούνται οι ακόλουθες προτάσεις:

1. Η Λεξικογραφία και η Ορολογία χρησιμοποιούν παραδοσιακά διαφορετικές μεθόδους και τρόπους εργασίας, με τους λεξικογράφους να καλύπτουν γενικές και συχνά ειδικές λέξεις και τους ορολόγους να ασχολούνται αποκλειστικά με ειδικά θεματικά πεδία. Όλες, όμως, οι ειδικές γλώσσες των θεματικών πεδίων μαζί με την γενική γλώσσα αποτελούν το σύνολο της γλώσσας. Είναι ευνόητο ότι είναι χρήσιμη μια στενότερη συνεργασία. Αυτή μπορεί να γίνει *μέσω της διάδοσης των δύο επιστημών, ιδιαίτερα μέσω καναλιών επικοινωνίας* (π.χ. μέσω διαδικτύου) αλλά και *δημιουργίας κοινών φορέων και εκδηλώσεων*.
2. Η πρώτη και βασική λύση μπορεί να είναι *πολυγλωσσικές και διεπιστημονικές μελέτες οι οποίες θα δημοσιεύονται σε διεθνές επίπεδο*.
3. Ως αποτέλεσμα ομαδικής προσπάθειας μπορούν να *δημιουργηθούν συνδυαστικά λεξικά Ορολογίας και Λεξικογραφίας*, στα οποία θα παρουσιάζεται και θα υφίσταται επεξεργασία η ορολογία.
4. Η λεξικογραφία είναι *περιγραφική* επιστήμη, ενώ η Ορολογία *περιγραφική* αλλά και *τυποποιητική*. Η *τυποποίηση*, η οποία είναι από τους βασικούς σκοπούς της Ορολογίας, *θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από την Λεξικογραφία για την λεξικογραφική καταγραφή των αποτελεσμάτων της Ορολογίας*. Η λεξικογραφία συχνά αποτελεί βάση για την Ορολογία. Για παράδειγμα, πολύ συχνά σχηματίζονται όροι μέσω σύνθεσης λέξεων που προϋπήρχαν σε λεξικά γενικής γλώσσας (για το λόγο αυτό τα ορολογικά προϊόντα περιέχουν συνήθως περισσότερα σύνθετα). Η τυποποίηση καθορίζει αρχές και κανόνες για την ορολογική εργασία. Προτείνεται λοιπόν *η ευρεία διάδοση των αρχών και κανόνων της Ορολογίας σε επιστημονικούς*

χώρους και γενικά σε πεδία όπου επιβάλλεται η χρήση ειδικής γλώσσας, ώστε οι όροι που θα δημιουργούνται να είναι ορθότεροι, να τυποποιούνται με συλλογική εργασία ώστε να έχουν ευρύτερη αποδοχή μέσα στην αντίστοιχη κοινότητα και να εμπλουτίζουν ουσιαστικά τα λεξικά.

5. Η λεξικογραφική εργασία δεν μπορεί να εκτελείται ικανοποιητικά χωρίς τη χρήση μοντέρνων τεχνικών. Ένα σημαντικό μέρος λεξικογραφικής εργασίας μπορεί να γίνει με τη χρήση ορολογικών τραπεζών. Αυτό σημαίνει πως οι βάσεις όρων θα πρέπει να αναπτύσσονται, να καθιερώνονται και να διατηρούνται για την ικανοποίηση και αυτού του σκοπού. Η στενότερη συνεργασία θα προωθήσει την ανάπτυξη δικτύων ορολογικών σωμάτων, αλλά και κέντρων για ορολογική τεκμηρίωση.
6. Γενικά, θα πρέπει να διευρυνθεί η συνεργασία μεταξύ λεξικογράφων και ορολόγων. Από την στιγμή που οι όροι δεν σχηματίζονται αυθαίρετα (με άλλα λόγια, τείνουν να δημιουργούνται για συγκεκριμένους σκοπούς ή να βασίζονται σε χαρακτηριστικά των εννοιών από τα οποία κατασημαίνονται), οι ορολόγοι, γενικά, χρειάζονται την μεθοδολογία των λεξικογραφικών προϊόντων και πολύ περισσότερο τα ίδια τα λεξικογραφικά προϊόντα, που αποτελούν γι' αυτούς βασικές πηγές άντλησης γλωσσικών στοιχείων που θα χρησιμοποιηθούν για την δημιουργία όρων. Και, αντίστροφα, οι λεξικογράφοι χρειάζονται τη βοήθεια της Ορολογίας για την γρήγορη και, πολλές φορές πιο εύκολη, ανάπτυξη λεξικών: καταρχήν γενικών λεξικών και ιδιαίτερα στο μέρος που αυτά καλύπτουν ειδικούς όρους που έχουν ευρέως διαδοθεί στη γενική γλώσσα, πολύ περισσότερο όμως ειδικών λεξικών, για τη σύνταξη των οποίων είναι απαραίτητη η μελέτη και αναφορά στο συνολικό σύστημα εννοιών του κάθε συγκεκριμένου θεματικού πεδίου.

5 Παραπομπές

- [1] Andreas Venzke: *Johannes Gutenberg - Der Erfinder des Buchdrucks und seine Zeit*. Piper-Verlag, Munich 2000
- [2] Stubbs, Michael, 1995, *Collocations and Semantic Profiles: On the casue of the trouble with quantitative studies*. *Functions of Language* 2: 23-55
- [3] Zernic, Uri (ed.), 1991, *Lexical Acquisition: Exploiting on-line resources ot build a lexicon*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum
- [4] Κρύσταλ, Ντέιβιντ (David Crystal), *Λεξικό γλωσσολογίας και φωνητικής*, (Μετάφραση. Γ. Ξυδόπουλος), Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ, 2000
- [5] Μπαμπινιώτης Γεώργιος, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας. Αθήνα 1998
- [6] *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 1998
- [7] Lyons G., 1995, *Γλωσσολογική σημασιολογία*, Αθήνα:Πατάκης

- [8] Condamines, A. and J. Rebeyrolle, 2001, "Searching for and identifying conceptual relation-ships via a corpus-based approach to a Terminological Knowledge Base (CTKB)", στο: Bourigault, D., C. Jacquemin and M.-C. L'Homme (eds.). *Recent Advances in Computational Terminology*, 127–148, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins
- [9] Fillmore, C, 1985, "Frames and the Semantics of Understanding", *Quaderni di Semantica* 6, 222–255
- [10] Minsky, M., 1975, "A framework in representing knowledge, στο: Winston, P. (ed.). *The Psychology of Computer Vision*. 211–280, New York, McGraw-Hill
- [11] Meyer, I., L. Bowker and K. Eck, 1992, "Cogniterm: An Experiment in Building a Terminological Knowledge Base", στο: Tommola, H., K. Varantola et al. (eds.), *Euralex 92 Proceedings*
- [12] Fillmore, C. and B. Atkins, 1992, "Towards a Frame-Based Lexicon: the Semantics of RISK and its Neighbors" στο: Lehrer, A. and E. Kittay (eds.), *Frames, Fields and Contrasts*, 75–102, New York: Lawrence Erlbaum Associates
- [13] Bogaards, P. 2002. "DAFA: An Innovative Learners' Dictionary of Business French", *International Journal of Lexicography* 15, 105–116
- [14] Sager, C., 1990, *A practical course in terminology processing*, Benjamins, Amsterdam/Philadelphia
- [15] ISO 1087:1990, *Terminology – Vocabulary*
- [16] ISO 1087-1:2000, *Terminology work – Vocabulary – Part 1: Theory and application*
- [17] ΕΛΟΤ 561-1:2006, *Ορολογική εργασία – Λεξιλόγιο – Μέρος 1: Θεωρία και εφαρμογή*
- [18] Wüster, E., 1968, *The Machine Tool, an interlingual dictionary of basic concepts*, London
- [19] Pitch, H, 1996, *Terminologiens teori -- historisk utvikling og "state-of-the-art"*. : J. Myking, R. Sæbøe B. Toft, , *Terminologi - systems og kontekst*, 71 KULTs skriftseries. Noregs forkingsråd, Oslo.
- [20] Βαλεοντής Κ., Μάντζαρη Έ., *Η γλωσσική διάσταση της Ορολογίας: αρχές και μέθοδοι σχηματισμού των όρων*, 1st Athens International Conference on Translation and Interpretation Translation: Between Art and Social Science, 13-14 October 2006
- [21] Βαλεοντής Κ., *Σημειώσεις του μαθήματος «Αρχές Ορολογίας – Ορογραφίας» του Προγράμματος Μεταπτυχιακού Σπουδών ΤΕΧΝΟΓΛΩΣΣΙΑ II-V*, Ακαδ. Έτη 2002-2009
- [22] Galinski C. & Budin G., *Infoterm*, Vienna, Austria, University of Vienna, Austria.
- [23] C. Galinski, *Terminology* 1990, *TermNet News*, 1994(24):14–15, 1990
- [24] *Leraf, Pierre (1989): Les fondements théoriques de la terminologie*. In: *La Banque des mots*, numéro spécial n° 2, 51-62
- [25] ΕΛΟΤ 402:2010, *Ορολογική εργασία – Αρχές και μέθοδοι*
- [26] International Standard ISO 704:2000, *Terminology work - Principles and methods*
- [27] Περιοδικό Ορόγραμμα, φύλλο Αρ.102, Μάιος-Ιούνιος 2010, Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (http://www.eleto.gr/download/Orogramma/Or102_V05.pdf)
- [28] Βαλεοντή Τ., 2009, *Η παραγωγική κατάληξη -πισ/-ίτιδα στην ιατρική ορολογία*, Ανακοινώσεις του 7^{ου} Συνεδρίου «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία», Αθήνα, 22-24 Οκτ. 2009
- [29] Σχέδιο ΕΛΟΤ 402:2009, *Ορολογική εργασία – Αρχές και μέθοδοι*
- [30] Περιοδικό Ορόγραμμα, φύλλο Αρ.103, Ιούλιος-Αύγουστος 2010, Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (http://www.eleto.gr/download/Orogramma/Or103_V04.pdf)

- [31] Ράλλη Α.: *Μορφολογία*, Εκδόσεις Πατάκη
- [32] Βαλεοντής Κ., *Ο αναλογικός κανόνας στην υπηρεσία της σύγχρονης ελληνικής ορολογίας*, Πρακτικά 1ου Συνεδρίου «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία», Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ), Αθήνα 1997.
- [33] Valeontis K., *The “Analogue Rule” a useful terminological tool in interlingual transfer of knowledge*, 2nd Terminology Summit, Barcelona, 2004 (English full version: http://www.eleto.gr/download/BooksAndArticles/AnalogueRuleOfNaming-Ed2_EN_EAFT.pdf, English poster paper: http://www.eleto.gr/download/BooksAndArticles/AnalogueRuleOfNaming-Ed2_EN_EAFT_poster.pdf
Βαλεοντής Κ., *Ο «Αναλογικός Κανόνας» χρήσιμο ορολογικό εργαλείο στη διαγλωσσική μεταφορά γνώσης*, 2η Σύνοδος Κορυφής για την Ορολογία, Βαρκελώνη, 2004 (http://www.eleto.gr/download/BooksAndArticles/AnalogueRuleOfNaming-Ed2_GR_EAFT.pdf)
- [34] ISO 860:1996, *Terminology work – Harmonization of concepts and terms*
- [35] ΕΛΟΤ 562:2011, *Ορολογική εργασία – Εναρμόνιση εννοιών και όρων* (Σχέδιο)
- [36] ISO 843:1997, *Information and documentation – Conversion of Greek characters into Latin characters*
- [37] ΕΛΟΤ 743 Ε2:2001, *Πληροφορίες και τεκμηρίωση – Μετατροπή των ελληνικών χαρακτήρων με λατινικούς χαρακτήρες*
- [38] www.thefreedictionary.com
- [39] Παπανούτσος Ε., *Λογική*, Εκδόσεις «Δωδώνη», Αθήνα 1974
- [40] John Lyons, *Εισαγωγή στη Γλωσσολογία*, Εκδόσεις Πατάκη
- [41] <http://el.wiktionary.org/wiki/>
- [42] Μπαμπινιώτης Γεώργιος, *Θεωρητική Γλωσσολογία*, Ιδιωτική Έκδοση, 1998
- [43] Jennifer Pearson. *Terms in Context*. John Benjamins Publishing Co., Amsterdam. 1998
- [44] Φιλίππική-Warburton Ειρήνη. *Εισαγωγή στη Θεωρητική Γλωσσολογία*. Εκδόσεις Νεφέλη. Αθήνα 1992.
- [45] <http://www.encyclo.co.uk/>
- [46] Maria Teresa Cabré. *Terminology: theory, methods, and application*. John Benjamins B.V., 1999
- [47] Βαλεοντής Κ., *Η ελληνική ορολογία ως βασικός παράγοντας για το μέλλον της ελληνικής γλώσσας*, Ομιλία στον Όμιλο Καβάλας για την Διεθνοποίηση της Ελληνικής Γλώσσας, 2008 (http://www.eleto.gr/download/OtherEvents/2008-12-05_EllinikiOrologiaVasikosParagontas_KValeontis_V07.pdf)

ΛΟΙΠΕΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Ξένη Βιβλιογραφία

1. Alberts Mariëtta. “*Lexicography versus Terminography*”. Published in: Afrilex, 5th International Conference, July, 2005.
2. Basseby, Antia 2005. “Lexicography versus Terminography: Some practical reason for distinction”.
3. Béjoint, Henri. *Modern Lexicography: An introduction*. Oxford University Press, 2000.
4. Biber Douglas, Conrad Susan, Reppen Randi. *Corpus Linguistics – Investigating Language structure and Use*. Cambridge Approaches to Linguistics, Cambridge University Press, 1998.

5. Galinski Christian, “*Terminology policies, Standardization*”. Infoterm ISO TC 37 Secretariat, Pre- conference Workshop on Terminology Policies (Antwerp) 2006-11-15.
6. Fontenelle Thierry, *A Practical Lexicography, A reader*. Oxford University Press, January, 2008.
7. Fuertes-Olivera, Pedro A., 2005. “*Traditional methods in specialized lexicography*”.
8. Hanks Patrick, 2010. “*Lexicography, Terminology, and Phraseology*”. In Euralex Leeuwarden Proceedings: July 2010.
9. Humbley John, “Is terminology specialized lexicography? The experience of Frenchspeaking countries”, *Hermes* 18, 1997, p. 13-31.
10. Infoterm, 2005. Guidelines for Terminology Policies. Formulating and implementing terminology policy in language communities.
11. Jackson Howard. *Lexicography: An Introduction*. London and New York: Routledge. 2002.
12. Karpova Olga, Kartashkova Faina. *Lexicography and Terminology: A Worldwide Outlook*. Cambridge Scholars Publish, 2009.
13. Kwary Deny Aros, 1996. “*The Mixed Methods Design in User-Centred Lexicography*”. Centre for Lexicography, Aarhus School of Business, University of Aarhus, Denmark.
14. Merkel M, Foo J. “*Terminology extraction and term ranking for standardizing term banks*”. In: Nivre J, Kaalep HJ, Muischnek K, Koit M, editors. Proceedings of the 16th nordic conference of computational linguistics NODALIDA-2007, University of Tartu, Tartu; 2007. p. 349-54.
15. Pearson Jennifer. *Terms in Context*. John Benjamins Publishing Co., 1998.
16. Podhajecka Mirosława, 2005. “*Russian Borrowings in English: Similarities and Differences in Lexicographic Description*”. Published in: Selected Proceedings of the 2005 Symposium on New Approaches in English Historical Lexis (HEL-LEX).
17. Riggs Fred. W, 1998. “*Terminology and Lexicography: Their Complementarity*”. *Int J Lexicography* (1989) 2(2): 89-110 doi:10.1093/ijl/2.2.89
18. SASU Laura, “*Terminology Dynamics-Conceptual Patterns of term formation*”. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov* • Vol. 2 (51) – 2009.
19. Seppälä Selja, 2007. “*The Conceptual Aspects of Terminographic Definitions: Towards Automatic Genus Tagging*”.
20. Strehlow Richard, 1998. A. *Standardization of Technical Terminology: Principles and Practices* (Second Volume). STP 991.
21. Svensén Bo. *A Handbook of Lexicography. The Theory and Practice of Dictionary-Making*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
22. Temmerman, Rita. 2003. “*Innovative methods in specialised lexicography*”. *Terminology* 9:1, 117–135.
23. Webster Merriam. *Merriam-Webster’s collegiate dictionary 10th edition*. Merriam-Webster, Incorporated Springfield, Massachusetts, U.S.A. Encyclopaedia Britannica Company, 2001.

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Βαλεοντής Κώστας, Τοράκη Κατερίνα, Μάρτιος, 2008. «*Η Ορολογία ως βασικό εργαλείο τυποποίησης: ζητήματα και δράσεις σε εθνικό επίπεδο*». Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Εσπερίδα «Ευρωπαϊκή Τυποποίηση και Ελληνική Πραγματικότητα».

2. Βαλεοντής Κώστας, Δεκέμβριος, 2008. «*Η Ελληνική Ορολογία ως βασικός παράγοντας για το μέλλον της ελληνικής γλώσσας*».
3. Κατσογιάννου Μ. & Ευθυμίου Ε. *Ελληνική Ορολογία: Έρευνα και Εφαρμογές*. Εκδόσεις Καστανιώτη, 2004.
4. Κατσογιάννου Μαριάννα, «*Λεξικά Ορολογίας: Μεθοδολογία, Δομή και Περιεχόμενο*», στο Κατσογιάννου & Ευθυμίου 2004, σ. 167-192.
5. Παυλίδου Θεοδοσία. *Επίπεδα Γλωσσικής Ανάλυσης*. Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1997.
6. Φιλιππάκη-Warburton Ειρήν, Holton David, Mackridge Peter. *Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας*. Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 1998.
7. Φραντζή Κατερίνα, 2003. «*Σημειώσεις για το μάθημα «Υπολογιστική Λεξικογραφία & Ορολογία*».
8. Φωτοπούλου Αγγελική, «*Πολυλεκτικοί Συνδυασμοί και Ορολογία*». ΕΛΕΤΟ - 4ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία».
9. ΤΕΕ – ΕΛΟΤ / Τεχνική Επιτροπή 21 «*Αρχές Ορολογίας*». *Γενικοί και ειδικοί όροι του τομέα της Ορολογίας*.
10. Τράπαλης Γιώργος, 2007. «*Σύντομη Ανασκόπηση της Σύγχρονης Ελληνικής Λεξικογραφίας: Τα ερμηνευτικά Λεξικά (1976-2006)*», στο 8^ο Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας, 30 Αυγούστου-2 Σεπτεμβρίου 2007.

Διαδίκτυο

1. European Association for Lexicography, <http://www.euralex.org/>
2. Central Institute of Indian Languages, <http://www.ciil-ebooks.net/html/lexico/index.htm>
3. International Information Centre for Terminology, http://www.infoterm.info/standardization/terminology_management.php
4. International Organization for Standardization, <http://www.iso.org/iso/home.html>
5. Terminological Databases, <http://www.tei-c.org/release/doc/tei-p4-doc/html/TE.html>
6. The Importance of Terminology, <http://www.computing.surrey.ac.uk/ai/pointer/report/section1.html>
7. The International Phonetic Association, <http://www.langsci.ucl.ac.uk/ipa/>
8. Trippel Thorsten, May, 1999. “*Terminology for Spoken Language Systems*”, <http://coral2.spectrum.uni-bielefeld.de/~ttrippel//terminology/terminology.html>
9. Tsampounaras Panagiotis E., 2001. “*Bilingual Lexicography in Greece*” από το, <http://www.translatum.gr/journal/1/tsam2.htm>

Νομική Κουτσουμπάρη

Γλωσσολόγος με κατεύθυνση στις γλώσσες της ΝΑ Μεσογείου, Απόφοιτος του ΠΜΣ «Τεχνογλωσσία»

Ηλιουπόλεως 145, 18450 ΝΙΚΑΙΑ
koutsoubari_nomiki@yahoo.com

Χριστίνα Σδούκου

Γλωσσολόγος
Απόφοιτος του ΠΜΣ
«Τεχνογλωσσία»

christi_sd@yahoo.gr

Κώστας Βαλεοντής

Φυσικός-Ηλεκτρονικός
Υπεύθυνος Ομάδων Ορολογίας
Διδάσκων στο ΠΜΣ «Τεχνογλωσσία»
Πρόεδρος της ΕΛΕΤΟ

Καραμανλάκη 18, 11253 ΑΘΗΝΑ
valeonti@otenet.gr